

Рівненський державний гуманітарний університет
Філологічний факультет
Кафедра теорії і практики іноземних мов та методики викладання

УДК 373.3.016:811.111(07)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ступеня “магістр”

на тему:

**«Особливості організації освітнього середовища у процесі
навчання англійської мови учнів початкової школи»**

Виконала:

Здобувачка VI курсу, групи ІМ - 61
спеціальності 014.02 Середня освіта
Світлана КИРИЛЮК

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Ольга БЕЗКОРОВАЙНА

Рівне – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	6
1.1. Поняття, сутність та структура освітнього середовища в педагогічній теорії.....	6
1.2. Особливості освітнього середовища сучасної початкової школи.....	14
1.3. Роль освітнього середовища у процесі навчання іноземних мов.....	19
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	25
2.1. Психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку.....	25
2.2. Сучасний стан методики навчання англійської мови в початковій школі.....	27
2.3. Аналіз освітнього середовища в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника.....	30
Висновки до розділу 2.....	34
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОГО ЛІЦЕЮ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЬНИКА)	36
3.1. Можливості вдосконалення освітнього середовища у процесі навчання англійської мови.....	36
3.2. Інноваційні технології як засіб удосконалення організації освітнього середовища.....	43
3.3. Практичні шляхи удосконалення освітнього середовища в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника.....	49
Висновки до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ	58

	2
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний розвиток освіти спрямований на створення такого освітнього середовища, яке забезпечує комфортне та ефективне навчання учнів, їх всебічний розвиток та формування ключових компетентностей. Особливої значущості дана проблема набуває під час навчання англійської мови у початковій школі, адже саме молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку іншомовного мовлення, пізнавального інтересу та позитивної мотивації до вивчення іноземної мови.

Організація освітнього середовища на уроках англійської мови має комплексний характер і включає фізичний, психологічний, соціальний та організаційно-методичний компоненти, які повинні взаємодіяти між собою для забезпечення якісного навчального процесу. Важливо не лише облаштувати навчальний простір відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, а й створити атмосферу довіри, підтримки та емоційного комфорту, що сприятиме формуванню іншомовної комунікативної компетентності.

Проблема організації освітнього середовища розглядається у працях українських вчених, серед яких Савченко О., Петренко О., Ковальчук Г., Петько Л.. Фізичні, інформаційні та інноваційні аспекти шкільного середовища висвітлюються у роботах Кух А. та Братко М. Особливості психологічного клімату та підтримки емоційного стану здобувачів освіти описано в матеріалах Ройз С. Методичні засади викладання англійської мови в початковій школі представлено у працях Карп'юк О. та Несвіт Н.. Зарубіжний досвід організації іншомовного середовища відображено у дослідженнях Zhang Jiani та Scott Lee. Про впровадження компетентнісного та інтерактивного підходів у навчанні писали Пометун О. та Данченко І., Крамаренко А.. Проте, більшість досліджень недостатньо деталізує саме особливості організації освітнього середовища під час навчання англійської мови молодших школярів.

Актуальність теми полягає в тому, що ефективність іншомовного навчання залежить не лише від якості навчальних матеріалів, а й від того, у яких умовах відбувається пізнавальна діяльність: можливості комунікації, емоційної

підтримки, застосування знань у практичних ситуаціях. Найвні у школах умови часто потребують удосконалення, оновлення методичного забезпечення та розширення можливостей для мовленнєвої діяльності учнів, що зумовлює вибір теми даного дослідження.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: теоретичні - аналіз, синтез, узагальнення й систематизація психолого-педагогічної та методичної літератури; порівняльний аналіз нормативних документів (Держстандарт, Концепція НУШ); емпіричні - педагогічне спостереження за навчальним процесом, аналіз матеріально-технічного забезпечення та організації простору.

Об'єкт дослідження - освітнє середовище початкової школи.

Предмет дослідження - особливості організації освітнього середовища у процесі вивчення англійської мови учнів молодшого шкільного віку.

Мета дослідження - обґрунтувати умови ефективної організації освітнього середовища та розробити шляхи його вдосконалення у процесі навчання англійської мови учнів початкової школи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади поняття «освітнє середовище» та його структури в педагогіці.
2. Розкрити психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку у процесі навчання англійської мови.
3. Дослідити сучасний стан організації освітнього середовища на уроках англійської мови у початковій школі.
4. Запропонувати практичні шляхи удосконалення освітнього середовища в умовах конкретного закладу освіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягають у розгляді педагогічних умов організації ефективного освітнього середовища на уроках англійської мови у початковій школі та визначенні шляхів його вдосконалення в умовах реального закладу освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання отриманих результатів учителями англійської мови для підвищення якості навчання, створення безпечного освітнього середовища та ефективнішого розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів. Рекомендації можуть бути використані у методичній діяльності шкіл та під час професійної підготовки майбутніх учителів.

Апробація результатів дослідження: вказується, на яких наукових конференціях оприлюднені результати досліджень, що включені до кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить ... сторінок, додатків - ... сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Поняття, сутність та структура освітнього середовища в педагогічній теорії

Сучасна початкова освіта, відповідно до Концепції “Нової української школи”, звертає багато уваги на побудову сприятливого освітнього середовища з метою покращення ефективності навчання. Середовища, у якому діти почуватимуться безпечно, комфортно, вмотивовано та впевнено. У зв’язку з цим, варто дослідити поняття, структуру та функції освітнього середовища, зокрема і в процесі вивчення англійської мови у початковій школі.

Згідно тлумачним словником, середовище - це сукупність умов, що оточують людину і у яких проходить її життя. Освіта - це процес і результат отримання знань, умінь та навичок, здобутих у процесі навчання. Якщо поєднати ці два поняття, розуміємо, що освітнє середовище - це сукупність умов, що оточують учнів під час здобуття освіти та впливають на їх розвиток.

Науковці трактують поняття “освітнє середовище” наступним чином:

О. Савченко: “освітнє середовище - це сукупність умов і впливів, які створюють основу для навчання, виховання та розвитку учнів” [1] Автор змістовно подає функціональне значення. Поняття схоже на те, яке можна вивести за допомогою тлумачного словника, проте воно є узагальненим, та складно дослідити, що відноситься до умов та впливів.

А. Крамаренко: “це сукупність природних, фізичних та соціальних об’єктів й суб’єктів, які впливають на формування особистості, на її творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій в навчально-виховному процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності здобувача освіти в навчальному закладі та поза його межами.” [2] Науковець описує різносторонність поняття, що воно включає не тільки матеріальні умови, а й

міжособистісні стосунки й педагогічні впливи. Також він акцентує на розвитку особистості, тобто вказує на вплив середовища у становленні індивідуальності.

О. Петренко розглядає поняття освітнього середовища як “природне або штучно створене оточення учасників освітнього процесу в просторі освіти, що включає зміст і засоби освіти, спрямовані на забезпечення продуктивної творчої діяльності особистості, її освітній розвиток, педагогічні умови, ситуації, систему взаємин між людьми, які поєднані спільною педагогічною та навчальною діяльністю.” [3] Автор теж вказує на широке значення освітнього середовища, яке, на його думку, складається не лише з фізичного оточення, а й з наповнення навчального процесу та соціальним аспектом. Цікаво вказано і на можливість оточення бути природним або штучним.

Ковальчук Г.: “освітній простір НУШ — не тільки будівля школи, це інфраструктура для забезпечення різних форм навчання учнівства, учительства, батьківства і керівників/-иць навчальних закладів.” Ковальчук Г. [4] З цитати можна зробити висновок, що дослідник бачить освітній простір ширше, ніж просто будівля. Там є ще багато внутрішніх систем ресурсів, засобів, форм взаємодій які працюють для забезпечення ефективного освітнього процесу.

Л. Петько визначила, що освітнє середовище “є системою впливів і умов соціального та просторово-предметного оточення, що спрямовані на процес формування особистості у відповідності до заданого зразка, з метою її розвитку” [5] Автор виділяє два ключові компоненти, соціальний та матеріальний, а також вказує на динамічність процесу. Тобто середовище не є чимось, що стоїть нерухомо, а постійно змінюється і постійно має вплив на учнів.

На багатовимірність освітнього середовища також вказують і закордонні науковці:

Зокрема Jiani Zhang вказує, що “навчальне середовище стосується фізичного, соціального та культурного середовища, в якому навчаються учні.”[6] Можна простежити трикомпонентну структуру, у якій відмінним від відчизняних авторів є культурний компонент. На уроках іноземної мови він формує міжкультурну компетентність.

Scott Lee: “Хоча навчальним середовищем найчастіше є класна кімната, це загалом простір, де учні можуть почуватися безпечно та отримувати підтримку у своєму прагненні до знань, а також бути натхненними навколишнім середовищем.” [7] Автор акцентує на психологічному компоненті, який є невід’ємною частиною навчального простору, що перегукується з принципами Нової української школи.

Кетрін Вільямс, Френк Клінт: “Освітнє середовище - це місце, де люди навчаються. Вони можуть включати фізичний простір, такий як класна кімната, школа чи робоче місце; віртуальний простір, такий як цифрова платформа; або змішаний простір, що поєднує фізичні та цифрові елементи. Воно повинно забезпечувати безпечний та сприятливий простір для навчання. А також надавати учням можливості взаємодіяти один з одним та отримувати доступ до ресурсів, які допомагають їм навчатись різними способами.” [8] Автори досить широко описали поняття у контексті цифрової освіти та альтернативних форм навчання, що актуально сьогодні. Онлайн-ресурси та інтерактивні платформи справді вже є частиною освітнього середовища.

Аналізуючи поняття освітнього середовища, стає очевидно, що це не лише про фізичний простір, а й про систему педагогічних, психологічних та соціальних взаємовідносин, що прямо впливають на розвиток дитини, що здобуває освіту. Його сутність полягає у цілісній та якісній системі взаємодії її компонентів. Для того, щоб визначити, що саме є умовами та чинниками освітнього середовища, варто розглянути його структуру.

Дослідники мають різні моделі структури освітнього середовища, наприклад:

М. Братко виділяє наступні структурні компоненти:

- особистісний (суб’єкти освітнього процесу та взаємини між ними)
- аксіологічно-смісловий (цінності, стратегія, культура закладу)
- інформаційно-змістовий (документація, що регламентує взаємини суб’єктів)
- організаційно-діяльнісний (методи та форми взаємодії суб’єктів)

- просторово-предметний (матеріально-технічне забезпечення). [9]

А. Кух вказує на:

- суб'єктно-ресурсний компонент (учні, вчителі, батьки)
- матеріально-технічний компонент (матеріальне забезпечення простору)
- ідейно-технологічний компонент (методики роботи) [10]

Фокша С. виділяє:

- фізичне оточення (оформлення приміщення)
- людський фактор (учні та вчителі)
- програми навчання (форми, методи, стиль навчання тощо)
- інформаційне оточення (електронні ресурси та технічне забезпечення). [11]

Загальними для всіх можна визначити фізичний, соціальний, психологічний та організаційно-методичний компоненти.

До фізичних чинників відносяться матеріально-просторові умови:

1. Освітлення. Буває натуральне, від сонця, та штучне, електричне освітлення. Воно впливає на самопочуття, продуктивність та концентрацію учнів.

Недостатня кількість світла може викликати головний біль, діти вимушені напружувати очі, що може викликати дратівливість. Так само і надмірне освітлення може впливати на стан учнів, викликаючи ту саму напругу очей та порушення концентрації. У кабінеті має бути можливість регулювати штучне та природне освітлення, тобто має бути можливість вмикати світло частково, а світло від сонячних променів регулювати за допомогою ролетів чи жалюзі. [12] Також, освітлення впливає на загальний вигляд класної кімнати. Тьмяне освітлення псує кольори та створює сумнішу атмосферу аніж яскраве.

2. Вентиляція приміщення. Важливість провітрювання класної кімнати передусім полягає у насиченні повітря киснем, який є “їжею” для мозку. Достатня кількість кисню сприяє підвищенню концентрації та розумової активності учнів. Також гарна вентиляція приміщення забезпечує профілактику респіраторних хвороб. [13]

3. Температура повітря. Вона теж впливає на продуктивність роботи учнів. Комфортний температурний режим є запорукою гарного самопочуття та працездатності учнів. Занадто гаряче чи занадто холодне приміщення може впливати і на здоров'я дітей. Найбільш комфортною поділкою на термометрі має бути + 19-23°C [14]
4. Матеріальне забезпечення. Кожен кабінет має оснащуватись необхідними меблями та технікою. Початкові класи забезпечують модульними одномісними партами та стільцями для учнів, столом та стільцем для вчителя. У кабінеті розміщуються за потребою відкриті шафи, де зберігаються засоби навчання та контейнери з роздатковими матеріалами та конструктором. Шафи або місце для особистих речей учнів, окрема шафа для особистих речей вчителя. Дошка для крейди та маркерна дошка. Килим або диван для відпочинку.

З технічного забезпечення у класі може бути комп'ютер або ноутбук; телевізор або проектор, принтер. [15]
5. Безпека та доступність. Приміщення має підлаштовуватись під особливості класного колективу, особливо під учнів з ООП. За потреби широкі проходи у дверях та між партами, місце для асистента вчителя, спеціальні меблі, адаптовані під потреби дитини. [16] До соціальних умов та чинників освітнього середовища належать:
  1. Здорові взаємовідносини учнів між собою. Відсутність булінгу та будь-яких інших форм насильницького спілкування є запорукою комфортного самопочуття у класі. Діти, які мають в класі друзів та вміють спілкуватись, поважають одне одного - більш вмотивовані, організовані та допомагають одне-одному.
  2. Взаємодія учнів та вчителів. Результати навчання напряму залежать від цієї взаємодії. Наскільки вчитель правильно спілкується з учнями, настільки легше вони йдуть з ним на контакт, почуваються впевненіше, та хочуть навчатись. [17]

3. Взаємодія вчителів та батьків. Скільки вчитель у школі не старається, якщо батькам не цікаві успіхи дитини - вона і не буде старатись. Батьки повинні активно включатись у процес навчання, цікавитись успіхами та труднощами дитини, допомагати їй долати, хвалити та підтримувати. [18]
4. Прийняті правила та норми поведінки під час уроків та перерв. Ще у першому класі діти вивчають правила поведінки у школі та на уроках. Аби вони їх засвоїли та прийняти потрібно багато зусиль. Передусім, правильно подати правила роботи - разом, колективно їх “придумати” погодити та дотримуватись. Також варто подумати над обов'язками та відповідальністю, яку діти нести будуть в разі порушень цих правил. Вони допоможуть регулювати стосунки та розуміти правила соціуму.

Психологічними чинниками є:

1. Емоційний клімат. Рівень розвитку емоційного інтелекту та емпатії значно впливає на самопочуття учнів в класі. Коли вони розуміють власні емоції та емоції свої однокласників, на цьому місці виникає розуміння та повага одне до одного. Відповідно, в емоційному комфорті дитина може краще навчатись, розвивати соціальні навички (необхідні на уроках англійської мови) та розвивати мислення. [19]
2. Мотивація дітей до навчання. Вона починає формуватись від батьків, залежно від того, як дитину налаштують перед початком навчання. Тоді рівень мотивації переходить в руки педагога, завдання якого - не загасити, а за можливості підживити її. І надалі залежить від того, що трапляється на шляху дитини, та постійної підтримки зі сторін її оточення. [20]
3. Почуття безпеки, підтримки та довіри. Вони формують впевненість, позитивне сприйняття власних помилок та почуття власної значущості. Вчитель має володіти знаннями, техніками та прийомами, які допоможуть заспокоїти дитину, налаштувати на доброту, допомогти впоратись з труднощами. Без почуття безпеки дитина намагається сама захиститись, а в такому стані навчання відходить на задній план. [21]

Організаційно-методичні умови та чинники:

1. Структура навчального процесу. Логічна побудова уроку, послідовність етапів навчальної діяльності, чітко визначені цілі та очікувані результати - це все, передусім, дає дітям зрозумілість та чіткість у тому, що вони вивчають та які навички набувають. Ця зрозумілість та ясність сприяє дитячій впевненості і кращій зосередженості, адже дитина гарно систематизує та запам'ятовує інформацію. [22]
2. Різноманіття методів та форм роботи. Це важливо в силу особливостей молодшого шкільного віку. Діти ще мають нестійку увагу та пам'ять, тому, для них важливо показати інформацію кількома способами для кращого засвоєння. Також, вони швидко втомлюються, через що потрібно час від часу переключатись на легші види активностей.

Різні види пам'яті теж вимагають різних варіантів демонстрації інформації. Хтось краще сприймає на слух, хтось під час письма, хтось має зорову пам'ять, а комусь допомагає лише діяльність. Найкращим підходом таки є діяльнісний, адже в будь-якому випадку, щоб отримані знання заклались на довго, їх потрібно не тільки сприйняти та осмислити, а й використати. [23]

Щоб мати змогу реалізувати вимоги до проведення уроків, уроки повинні відповідати вимогам сучасності. Використання комунікативних, ігрових, інтерактивних, проектних методів, індивідуальна, парна та групова робота теж сприяють якісному засвоєнню вивченого. Вони мотивують сучасних учнів, заохочують до роботи, живлять пізнавальний інтерес та роблять процес навчання цікавішим, легшим та доступнішим. [24]

3. Індивідуальний підхід та диференціація. Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини допомагає зробити процес навчання ефективнішим. Темп навчання, вид пам'яті, інтереси та інші особливості хоч і ускладнюють роботу вчителя, проте можуть давати чудові результати дітям.

Якщо для дитини зі слабким рівнем розуміння теми дати складніші завдання на рівні з дітьми, для яких працювати дуже легко - рівень мотивації та бажання навчатись може впасти. Так само і дитина з вираженими здібностями

може звести їх нанівець, не розвиваючи. Також, вчитель може “виділити найбільш інтегральні показники відмінностей у навчанні та звести їх до невеликої кількості”. [25] Таким чином, усі діти зможуть розвиватись у своєму темпі, без зайвих переживань, а навпаки з бажанням переходу на новий рівень.

4. Налагоджена система зворотного зв'язку та оцінювання. У 1-2 класах оцінювання вербальне - лише словесне і таке, що підбадьорює та підтримує дитину в її праці. У 3-4 класах рівневе оцінювання, у вигляді позначок чотирьох рівнів, які вкажуть наскільки дитина засвоїла той чи інший матеріал. Метою такого оцінювання є формування, діагностика, мотивація, орієнтація, корекція та виховання. Також варто поєднувати оцінку з самооцінюванням учня, щоб додатково зрозуміти чи учень розуміє обґрунтування своєї оцінки та закрити потрібні питання його зворотний зв'язок. [26]

Гарно введений “метод зеленої ручки”, яка вказує спершу на позитивні сторони роботи, тоді на прогалини, та пояснює, як це можна виправити. Учні, по-перше, зрозуміло де вони помилились, чому це трапилось та як вони можуть вдосконалити свої навички. [27]

Отже, освітнє середовище - це ключова умова ефективного навчання, зокрема й англійської мови у початковій школі. Воно є комплексною системою різних умов та чинників, що впливають на процес навчання. Цими умовами є буквально все, що оточує дитину під час навчання. Фізичні, соціальні, психологічні та організаційно-методичні фактори сприяють творчості, продуктивності та гармонійному розвитку особистостей, впливають на мотивацію та ефективність освітнього процесу.

1.2. Особливості освітнього середовища сучасної початкової школи

Освіта в Україні сьогодні активно оновлюється та перебуває у стані постійних реформ. Прогрес у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та зосередження уваги на особистості людини виводять навчальний процес на новий рівень. Сучасне освітнє середовище переносить акцент з матеріальної

складової, тобто будівлі та його облаштування, на атмосферу та психологічний комфорт в ній.

Освітнє середовище є системою, що включає в себе фізичний, соціальний, психологічний та організаційно-методичний компоненти. Аналізуючи сучасні дослідження, можна виділити деякі зміни, що відбулись та відбуваються станом на сьогодні:

Фізичний компонент: Однією з найпомітніших змін у освітньому просторі НУШ стали модульні парти. Їх основна мета - забезпечення мобільності. Так як активно впроваджується діяльнісний та компетентнісний підходи - учнів важливо навчати груповій та командній роботі. Одномісні модульні парти за вимогами мають бути легкими для переміщення, що зручно та швидко для організації різних видів роботи. Також вони повинні регулюватися під зріст учнів задля комфорту та здоров'я дітей. [28]

Ще однією відмінністю є введення навчальних осередків. Це таке зонування класної кімнати, що допомагає розвиватись учням як під час уроків так і на перервах. Загалом створюють 8 навчальних осередків:

1. Осередок навчально-пізнавальної діяльності - місце, де проводиться основний навчальний процес. Тут розміщуються базові меблі: парти, стільці, класна дошка, полички для матеріалів тощо. Мета такого осередка - стати комфортним середовищем для засвоєння знань та розвивати пізнавальну активність.
2. Змінний тематичний осередок, що може містити спеціальні фліп-чарти, стенди чи дошки. Його мета - розвивати творчість та вміння рефлексувати.
3. Третій - ігровий осередок, з іграми та інвентарем для рухливих ігор, де діти зможуть розважитись на перерві. Він створюється задля забезпечення учнів можливістю активно відпочити, а також розвивати комунікативні та соціальні навички.
4. Художньо-творчий, зі стендом для дитячих робіт та творчим приладдям. Він, передусім, створює комфорт, діти відчувають себе затишно, коли

довкола є те, що зробили вони. Також, цей осередок розвиває естетичний смак та креативність.

5. Куточок живої природи. Найчастіше там можна спостерігати зелену цибулю, зерно та інші рослини які потрібні для проведення дослідів. Головними цілями цього середовища є формування екологічної свідомості і тренувати дослідницькі навички.
6. Осередок для відпочинку, який зручно розмішувати поряд з ігровим осередком, це може бути диван, м'які стільці або килимок для гри. Тут учні можуть розвантажитись, відпочити, пограти, почитати і просто поспілкуватись.
7. Класна бібліотека з цікавою літературою. Учні можуть обмінюватись книгами і читати тут в затишній атмосфері. Метою цього осередка є сформувати любов до читання, а також розвиток мовлення.
8. Осередок для вчителя, де може знаходитись його стіл, стілець, робочий комп'ютер, шафи, полички і тому подібне. Він забезпечує зручність в організації навчального процесу. [29]

Психологічний компонент. У ХХІ столітті у всіх сферах на перший план виходить людина як особистість, освіта теж не виняток. Психологія та педагогіка завжди тісно пов'язувалася і сьогодні психологічний аспект стає одним з основних чинників побудови ефективного освітнього середовища. Нова українська школа ставить одним із головних завдань створити такі умови для навчання, в яких дитина буде почуватись безпечно, відчуватиме радість пізнання, впевненість у собі, підтримку та повагу.

Психологічний аспект забезпечує:

- адаптацію, тобто пристосування до нових умов, яке чекає учнів відразу у першому класі після садочка;
- емоційний комфорт, який забезпечується відсутністю страху помилки, позитивною підтримкою, атмосферою довіри та доброзичливості;

- мотивацію, яка забезпечується при формуванні ситуацій успіху для дитини, підкріплення інтересу й допитливості;
- врахування вікових особливостей, знання про вікові кризи, особливості мислення, фізіологічні особливості молодших школярів
- інклюзивність, тобто врахування індивідуальних особливостей кожної дитини задля залучення всіх та кожного в навчальний процес;
- розвиток навичок самоаналізу та самопізнання, що формуються завдяки постійній рефлексії. [30]

На думку Олійника А., психологічний комфорт допомагає молодшим школярам гарно засвоювати знання та навчатись успішно. Саме в молодшому шкільному віці надійно закладаються основи вміння навчатися та активно формується відповідальна особистість, здатна до саморозвитку і взаємодії з іншими.[31]

Соціальний компонент. Центр уваги педагогів сьогодні переходить з дисципліни й вимог - до взаємин, комунікації та партнерства. На меті - створення такої учнівської спільноти, де кожна дитина відчувається почутою, прийнятою та цінною.

Нова українська школа запровадила концепцію педагогіки партнерства. Вона ґрунтується на наступних принципах:

- повага до особистості, з цього починається емоційний комфорт та злагоджена взаємодія учителя, учнів та батьків;
- доброзичливість та позитивне ставлення, задля формування атмосфери довіри та безпеки;
- довіра у відносинах, учні мають не боятись, а мають знати, що з будь-яким питанням їм можуть допомогти;
- діалог-взаємодія-взаємоповага;
- розподілене лідерство, горизонтальність зв'язків, право вибору та рівність;

- соціальне партнерство, яке стосується рівності сторін (учні вчителі батьки), добровільності у прийнятті зобов'язань та відповідальному ставленні до домовленостей. [32]

Соціальний компонент має створювати відкритий та демократичний простір, де кожен учень є активний учасником життя класу. Вчитель, натомість, має роль не контролера, а модератора та наставника, що підтримує та заохочує учнів до взаємодії.

Організаційно-методичний компонент. Сучасне освітнє середовище вирізняється насиченістю технічного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, що неабияк змінило реалізацію навчального процесу. Також, цей компонент включає педагогічні технології форми, методи та засоби навчання. Основним напрямом роботи є розвиток ключових компетентностей, критичного мислення та самостійності учнів.

Однією з важливих нових змін є перехід від репродуктивної методичної системи до діяльнісного та компетентнісного підходів. Перевага “інструментальних знань” над тим, що треба вивчати. Це пов'язано з важливістю розвивати навички не лише засвоєння знань, а й вміння застосовувати їх на практиці, робити висновки, знаходити рішення та рефлексувати. [33]

Щодо нових форм навчання, відбувається перехід від фронтального навчання до інтерактивного. Необхідним є залучення кожного учня у процес роботи, у цьому допомагають нові методи. Інтерактивні ігри, проєктні завдання та проєкти, групова та парна робота. Всі ці методи можна варіювати відповідно до видів роботи та особливостей класу. Головне, організована праця повинна сприяти формуванню самостійності, творчості та дослідницької активності. [3]

Впровадження інтегрованого навчання - ще одна новинка Нової української школи. Це комплексне поєднання знань з різних предметів, своєрідне переплетення задля утворення цілісної картини бачення світу. Це також сприяє розвитку критичного мислення.

Невід'ємною частиною сучасного навчання стало ІКТ. Воно дає можливість вчителю полегшити роботу, так як є в наявності дуже велика кількість різноманітних матеріалів в доступі, введення електронних щоденників полегшує ведення документації тощо. Використання цифрових ресурсів, інтерактивних платформ допомагає підсилювати пізнавальну активність та самостійність молодших школярів. [35]

Вчитель змінює свою роль. Від контролера до фасилітатора, як говорилось вище. Це дещо змінює навчання, воно перетворюється у пізнавальний процес. Педагог організовує роботу таким чином, щоб спрямувати учнів на самостійний пошук знань, розвиток критичного мислення та самореалізацію. Він перестає бути просто головним джерелом знань, а допомагає дітям досягати цілей. Це сприяє розвитку самостійності учнів, вони краще вмикаються у процес навчання, здобувають знання, які стають для них цінними. Адже, знання, здобуті власними зусиллями дорожчі і закарбовуються в пам'яті сильніше, ніж будь-які інші. [36]

Отже, Концепція Нової української школи внесе значні якісні зміни в сучасну модель освіти. Фізичний компонент змінився у сторону багатофункціональності, психологічний посилюється у напрямі особистісного підходу. Соціальний компонент цілеспрямовано переходить на партнерську взаємодію, а організаційно-методичний прямує до діяльнісного та компетентнісного підходів. У сукупності ці зміни формують вищий рівень якості освітнього середовища, гуманістичного, відкритого та мотивуючого, у якому дитина є не об'єктом, а суб'єктом навчання.

1.3. Роль освітнього середовища у процесі навчання іноземних мов

Визначено, що освітнє середовище - це не лише фізичний простір, а цілий комплекс різноманітних умов які впливають на процес навчання. Воно може покращувати ефективність навчального процесу, може впливати на мотивацію учнів, а також сприяти позитивному розвитку під час вивчення англійської мови. Згідно з Концепцією "Нова українська школа", освітнє середовище має створювати умови для розвитку активної, самостійної, відповідальної

особистості, здатної спілкуватися рідною та іноземними мовами. Вміння користуватися іноземною мовою є однією з ключових компетентностей НУШ.

Освітнє середовище сприяє розвитку компетентності здатності спілкуватися іноземними мовами. Ця компетентність передбачає можливість використання іноземної мови у різних комунікативних ситуаціях, розуміти прості висловлення, спілкуватися у певних ситуаціях, а також здобути навички міжкультурного спілкування. [37] Зазвичай, виділяють 4 основні аспекти у володінні іноземною мовою, види мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, письмо та говоріння.

Важливе значення у процесі вивчення іноземних мов має психологічний комфорт. Часто можна спостерігати за молодшими школярами страх помилки чи невпевненість під час уроків нової мови. Саме атмосфера та доброзичливе ставлення допомагають подолати цей бар'єр та сформувати внутрішню мотивацію. [31]

Соціальне навчальне середовище допомагає розвивати учням навички співпраці, комунікації та командної роботи, а також сприяє їхнім результатам навчання. Воно є основою вивчення іноземної мови. Від базової взаємодії з однокласниками до сміливого спілкування з іноземцями. За словами Jiani Zhang дослідження показують, що позитивна взаємодія з однолітками допомагає покращити навички говоріння та аудіювання іноземною. [6]

Не менш важливим аспектом у процесі формування іншомовної компетентності молодших школярів є залучення батьків до організації мовного середовища та підтримки навчання поза межами школи. Через домашні міні-завдання, пісеньки, перегляд мультфільмів іноземною мовою або спільну гру дитина може отримати додаткову мовну практику вдома. Батьки, навіть без глибоких знань іноземної мови, можуть підтримати інтерес до неї, якщо зможуть бути включеними в процес.

Організаційно-методичний компонент є основою уроків англійської мови. Навчальні ресурси, дидактичні матеріали, комп'ютери, інтернет-з'єднання тощо. Сучасне навчання передбачає приміщення з мультимедійними

дошками, проєкторами, телевізорами. Вчителі використовують різноманітні презентації, інтерактивні ігри, відео, пісеньки та аудіоматеріали. Ефективні також мовні казки, театралізація, інсценування діалогів та створення власних історій. Все це утворює новий формат освітнього середовища, яке легко підкоригувати, персоналізувати, зробити насиченим та гнучким. Дидактичні та інноваційні матеріали, а також сам вчитель методами та формами роботи допомагають створити атмосферу країни, мову якої учні вивчають.

Фізичний компонент впливає наступним чином: тиша, без зайвих шумів допомагає учням зосередитися на матеріалі, а також сприяє запам'ятовуванню і обробці навчальної інформації; рівень комфорту навчального місця, сидіння, температура, освітлення сприяють тому, щоб навчання було приємним; атмосфера впливає на настрій та мотивацію учня. Також, дооснащення певних осередків НУШ теж може сприяти стимуляції інтересу та додатковому вивченню іноземної мови як під час, так і поза уроками. [38]

О. Пометун зазначає, що “навчальне середовище виступає простором соціальної взаємодії, де формуються не лише знання, а й комунікативні та соціальні навички дитини. [39] На уроках іноземної мови середовище повинне забезпечити можливість реального (наскільки це можливо) мовного досвіду. Тобто ситуації, в яких учні отримують можливість чути, відтворювати, використовувати іноземну так, як би це робили у природному мовному середовищі.

Н. Несвіт дослідила, що створення мовного середовища підвищує рівень мотивації учнів, дозволяє їм частіше використовувати лексику та необхідні для вивчення граматичні структури. [42] Ефективність освітнього середовища може покращити дидактична підтримка розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності. Для цього необхідно організувати навчальний простір відповідно до потреб учнів. Розташування парт і можливість перерозташувати залежно від форми роботи, наявність тематичних куточків, карток зі словами, таблиць з правилами тощо. Тобто простір має створюватись таким чином, щоб дитина могла практикувати мову, а не лише засвоювати теорію.

Розвиток говоріння залежить від: можливості організувати парну та групову роботу, методів та форм роботи, наявності зразків мовлення, візуальної підтримки та емоційно безпечної атмосфери. [40] Систематичне використання базових іноземних фраз, таких як “Open your books on page 24”, “Write down the date”, “What is the weather like today?” під час організаційних моментів, стимулюватиме дітей природно використовувати іноземну, реагувати нею та формувати базові навички спілкування.

Парна та групова робота допомагає навчити дітей ставити запитання і відповідати на них, а також використовувати необхідну лексику для спілкування під час виконання спільних робіт. Також ігрові ситуації та рольові ігри сприяють розвитку мовлення дитини. Натомість емоційно безпечна атмосфера стає фоном для того, щоб діти не боялись помилятися.

Розвиток аудіювання, тобто слухання з розумінням, вимагає дещо інших умов. Передусім, доступ до натурального звучання мови від її носіїв. Для виконання цієї умови необхідне певне технічне забезпечення, колонки, комп'ютер, телевізор або проектор. Демонструвати можна аудіозаписи, пісні, мультфільми, відео тощо.

Розвиваючи вміння слухати з розумінням учні запам'ятовують звучання слів, вимову певних звуків, інтонацію, а головне - розуміти сказане від носіїв мови. [41] Регулярне тренування сприйняття на слух сприяє і запам'ятовуванню мовних конструкцій і вчить дітей розрізняти звучання слів. Тобто вчитель за допомогою тих самих організаційних фраз, інструкцій, діалогів, коротких текстів на розуміння сприяє розвитку навички аудіювання. При цьому, для полегшення сприйняття варто додавати наочність задля підкріплення образів чи пояснення певних слів/фраз, також, це можуть бути завдання, де потрібно відмітити почуте.

Навичка читання з розумінням вимагає: матеріальної бази, комфортного середовища, доступності, підходящих методів. По-перше, для розвитку вміння читати потрібне комфортне середовище, зокрема для зору - якісне освітлення. По-друге, забезпечення якісними матеріалами, підручниками, додатковою

літературою, таблицями тощо. По-третє, методи роботи підбираються залежно від вікових особливостей молодших школярів, їх інтересів та темпів роботи. Зазвичай використовують фонікси - звуко-буквенні відповідності, комікси, римівки, пісеньки, короткі тексти, діалоги. Матеріал має бути цікавим і пов'язаний з досвідом дитини. Навичка читання формується поступово, помилки в прочитанні виправляються теж поступово способом тренування. [43]

Розвиток навички письма, одного з найскладніших видів мовленнєвої діяльності є не просто навичкою писати літери, а й вміння грамотно створювати речення, тексти та правильно записувати слова. Для розвитку навички необхідні: зручні парти та сидіння, зошити з друкованою основою та/або звичайні; візуальна підтримка у вигляді таблиць, зразків написання слів, словники; підбір методів - вправи на списування, заповнення пропусків, підпис картинок, мотивуючі завдання, як написання листів, запрошень, листівок, смс повідомлень тощо; підтримка вчителя задля зменшення страху помилок, надання учням зразків, шаблонів, індивідуальні поради та просто похвала. [44]

Освітнє середовище під час вивчення іноземної мови безперечно повинне створювати атмосферу занурення у мовленнєву культуру. Формування штучного мовного середовища: вчитель говорить іноземною мовою, заохочує учнів частіше її використовувати, демонструє особливості культури країни, мова якої вивчається, використовує аудіовізуальні матеріали для занурення в атмосферу цієї культури.

Отож, роль освітнього середовища у вивченні іноземних мов полягає у забезпеченні цілісного простору, де дитина не лише засвоює знання, а й розвиває мовні знання, комунікативні вміння та міжкультурну компетентність. Комплексна взаємодія усіх компонентів сприяє мовленнєвій, соціальній та емоційній активності учнів. Мотивація дітей, якість сприймання іншомовного матеріалу, формування комунікативних навичок молодших школярів значно залежать від того, наскільки грамотно побудоване освітнє середовище навколо дитини.

Висновки до розділу I

Освітнє середовище є однією з головних умов ефективної реалізації освітнього процесу в початковій школі. Аналіз наукових джерел дав змогу визначити, що сучасне освітнє середовище розглядається не лише як простір навчання, а як система взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що має на меті формування компетентної, творчої, емоційно зрілої особистості. Це комплекс сприятливих фізичних, соціальних, психологічних та організаційно-методичних умов, які забезпечують розвиток, виховання і самореалізацію кожної дитини.

У межах Концепції Нової української школи освітнє середовище набуває гуманістичного спрямування. Фізичний компонент стає безпечним, мобільним і технологічно насиченим; психологічний - зорієнтованим на комфорт, підтримку та позитивну мотивацію; соціальний - на партнерську взаємодію між учителем, учнем і батьками; організаційно-методичний - на діяльнісний і компетентнісний підходи до навчання.

Важливе місце освітнє середовище займає у процесі вивчення іноземних мов. Воно забезпечує емоційно безпечну, доброзичливу атмосферу, стимулює комунікативну активність і створює умови для мовного занурення. Гармонійне поєднання всіх компонентів середовища сприяє підвищенню ефективності навчання англійської мови, формуванню міжкультурної компетентності, критичного мислення та впевненості в собі.

Якість освітнього середовища має значний вплив на результати навчання. Саме через мовне середовище формується комунікативна компетентність, тобто здатність використовувати мову як засіб. Простір класу, зручність меблів, комфортне освітлення, температура, доступ до наочності й технічних засобів. У початкових класах важливо забезпечити середовище, яке сприятиме діяльнісному навчанню, зможе дати можливість проводити рухливі, інтерактивні та творчі види робіт.

Таким чином, освітнє середовище сучасної початкової школи - це не просто умови навчання, а динамічна система взаємодії, що формує готовність учня до пізнання нового, комунікації й саморозвитку. Його якісна організація є

запорукою успіху особистісно орієнтованого навчання, зокрема й у процесі опанування іноземних мов.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

2.1. Психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку

Весь період зростання людини супроводжується змінами, та найбільше їх у дитинстві. Період, коли дитина переходить із садочка у школу, та під час перших чотирьох років навчання називають “молодший шкільний вік” - 6-11 років. Щоб використати цей час ефективно, вчитель повинен знати психолого-педагогічні особливості таких учнів.

Молодший шкільний вік характеризується переходом від провідної ігрової до навчальної діяльності. У цей період закладаються основи пізнавальної активності, формується мотивація до навчання, вміння взаємодіяти з іншими та регулювати власну поведінку. Як вказує О. Савченко, молодший школяр проходить період інтенсивного інтелектуального, емоційного й соціального розвитку, а успішність цього процесу значною мірою залежить від умов освітнього середовища, у якому він навчається. [1]

Однією з психолого-педагогічних особливостей цього віку є домінування конкретно-образного мислення. Воно полягає в тому, що виконати певне завдання вони можуть лише в тому випадку, якщо воно описане значеннями конкретних предметів чи явищ, тих, з якими вони знайомі. Згодом, поступово під час навчання розвиваються абстрактне та конкретне мислення, вони зможуть виконувати складніші розумові завдання. [46]

Відбувається перехід від елементарного аналізу та синтезу до більш глибокого. У результаті учні, наприклад, можуть краще розуміти прочитане, а також певні правила та використовувати їх на практиці. Найефективнішим видом роботи для молодших школярів є практичні дії з предметами, тобто діяльнісна активність. Тобто, діти краще сприймають інформацію через наочність, практичну діяльність і гру. Тому вчитель початкових класів повинен

створювати такі умови, які дозволяють дитині вчитися активно, самостійно, через досвід і взаємодію. [46]

Порівнюють учні теж по-особливому. Для них легше знаходити відмінності аніж подібності, а також при порівнянні вони частіше вказують на видові ознаки ніж на родові. З часом вміння знаходити і подібне вдосконалюється. [46]

Психологічно діти цього віку вирізняються емоційністю, безпосередністю прагненням до самостійності та високою чутливістю до оцінки дорослого. Вони потребують підтримки, позитивного підкріплення і схвалення результатів своєї праці. О. Савченко вказує, що пошук вчителем визначального мотиву має бути стимулом навчання, тоді дитина відчуває віру у себе й внутрішню мотивацію. Важливо теж, щоб педагогічна взаємодія ґрунтувалася на довірі та партнерстві, адже через надмірну критику й авторитарність діти втрачають інтерес до навчання. [1]

Діти молодшого шкільного віку потребують чіткої організації навчального процесу, але водночас різноманітності та елементів гри. Їхня увага ще нестійка, інші психічні процеси, як пам'ять, мислення, активно формуються, тому методика навчання має постійно містити зміну видів діяльності. О. Крамаренко наголошує, ефективне освітнє середовище для молодших школярів - це таке, що поєднує навчання, гру, спілкування і самовираження, природно розвиваючи дитину. [2]

Пам'ять молодшого школяра спершу мимовільна, вони запам'ятовують переважно лише те, що для них цікаво. Щось яскраве, рухоме, захопливе - точно запам'ятається. У період зростання вони набувають і довільну пам'ять та можуть цілеспрямовано щось запам'ятовувати та вивчати. Запам'ятовувати матеріал діти можуть двома способами, механічно або осмислено. Механічне запам'ятовування найменш стійке, воно відбувається без усвідомлення сенсу вивченого, адже дитина завчила не вдумуючись. [48]

У віці 6-10 років активно формується і соціальна компетентність, тобто, вміння співпрацювати, висловлювати власну думку, поважати інших. На

молодших школярів чекає досить багато труднощів як на свій вік, багато того, з чим вони раніше не стикались. Гнатюк О. зауважує, що це може негативно впливати на емоційну, соціальну та психологічну сфери. Тому, важливо, щоб освітнє середовище було побудоване на принципах партнерства, підтримки та позитивного психологічного клімату. Дитина, яка почувается прийнятою - сміливіше висловлює думки, проявляє ініціативу й легше засвоює навчальний матеріал. [49]

Досліджено, що мотивація молодшого школяра походить з двох напрямів. Широкі соціальні мотиви (батьки, друзі та інше оточення) та “мотиви навчання”, які й є основою пізнавального інтересу. [46] Формування мотивації до навчання починається з бажання отримати хорошу оцінку вчителя, для них подобається серйозність навчання, а згодом починають проявляти більше інтересу до змісту навчального матеріалу.

Однією з психологічних особливостей молодшого шкільного віку є пізнавальний інтерес. Він є основою внутрішньої мотивації дитини до навчальної діяльності. Пізнавальний інтерес можна підтримувати, якщо: не формувати страху перед школою; навчати долати труднощі, підтримувати та хвалити, щоб учневі це був позитивний виклик; не формувати уявлення про надмірну легкість, яка не збігається з реальністю, це демотивує дитину, коли та стикнеться з дійсністю. [49]

У підсумку, молодший шкільний вік є періодом становлення пізнавальної, емоційно-вольової та соціальної сфер особистості. З цього часу починає формуватись подальше ставлення дитини до навчання, формується мотивація та бажання пізнавати нове. Врахування психолого-педагогічних особливостей учнів цього віку є необхідною умовою ефективного навчання.

2.2. Сучасний стан методики навчання англійської мови в початковій школі

Сьогодні відбувається активне реформування української освіти, а також батьки та учні дедалі позитивніше ставляться до вивчення іноземних мов. Перехід від “передачі знань” до компетентнісного навчання створює суттєві

зміни у вивченні англійської мови у початкових класах. Головною метою стає формування іншомовної компетентності, тобто здатності використовувати мову як засіб спілкування та міжкультурної взаємодії.

За Концепцією “Нова українська школа”, під час вивчення англійської мови передусім мають формуватись компетентності, важливі для життя, тобто ключові компетентності. Спілкування державною мовою, спілкування іноземною мовою, математична компетентність, компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, вміння вчитись упродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна та громадянська компетентності, культурна компетентність, екологічна компетентність. [51] Крім цього під час освітнього процесу набуваються ще предметні компетенції, формується розвиток критичного мислення, самостійності та творчості.

Державний стандарт початкової освіти 2018 року визначає іноземну мову як складову мовно-літературної освітньої галузі. Вона має забезпечити формування вміння дитини ефективно спілкуватися у різних ситуаціях. Тобто, навчання іноземної мови поєднується з особистісним та соціальним розвитком дитини. Навчання у початкових класах спрямоване на досягнення рівня А1, відповідно до рівневої шкали CEFR. [52]

Типові освітні програми, розроблені під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна, визначають зміст навчання англійської мови відповідно до вікових можливостей учнів. У програмах визначається, що “«навчальний процес має будуватися з урахуванням провідної діяльності дитини молодшого шкільного віку, тобто навчально-ігрової, спрямованої на розвиток пізнавальної активності, самостійності, ініціативності», а “зміст навчальних предметів реалізується через різноманітні види діяльності учнів: спостереження, експериментування, моделювання, ігрові та навчальні ситуації”. Тобто, навчання іноземної мови має бути ігровим, діяльнісним, з використанням ІКТ та інтерактивних технологій. [53]

Неможливо не помітити впровадження ігрових та інтерактивних технологій в освіту, та зокрема і вивчення англійської мови. Створено багато

ресурсів з іграми для вивчення англійської мови, сайти Wordwall, Learningapps, Starfalls, GamestolearnEnglish тощо. У реалізації вони сприяють підвищенню мотивації, поєднує вербальні, зорові та рухові дії, що допомагає краще запам'ятати матеріал, а також діти сприймають іноземну мову не як систему правил, а щось цікаве, відповідне до їх допитливості.

Згідно з загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти “Common European Framework of Reference for Languages: learning? teaching? assessment”, навчання іноземної мови варто будувати за принципом “від спілкування до знань”. Таким чином, учні засвоюють мовний матеріал не частками а плавно у процесі комунікації, гри та інтегрованої діяльності. [54] Це так званий комунікативний підхід, який наразі стає провідним у сучасній методиці викладання англійської мови.

Слідуючи комунікативному підходу, вчитель навчає використовувати мову як інструмент для взаємодії, а не просто вважати її за об'єкт вивчення. Спілкування розглядається як мета навчання і водночас як засіб досягнення цієї мети. Для реалізації комунікативного підходу вчитель може використовувати створення навчально-мовленнєвих ситуацій, тобто моделювання актів живого спілкування на уроці. Під час цього учні мають можливість ставити запитання, відповідати на них, висловлювати власні думки, використовувати вивчену лексику та граматичні структури. [55]

Ще одним важливим напрямом розвитку сучасної методики навчання англійської мови є діяльнісний підхід. Він також лежить в основі концепції НУШ. Процес навчання розглядається як активна діяльність дитини, де поєднуються пізнання, гра, творчість та спілкування. Вивчення англійської мови неможливе без постійної практики. Тому, вчитель має регулярно створювати цікаві ситуації, методи та завдання, де учень має проявити самостійність. Такий підхід всебічно розвиває школярів і готує до дорослого життя. [56]

Варто теж згадати про інтегрований підхід. Його суть полягає у поєднанні вивчення іноземної мови з навчанням інших предметів. Проявляється підхід у

таких напрямках: міжпредметні зв'язки (часткове використання матеріалу з іншого предмету на уроках англійської мови), комбінування предметів (за участі двох вчителів з обох предметів проводяться інтегровані уроки, наприклад урок з англійської мови на тему з природознавства чи математики) та мультидисциплінарній інтеграції (інтеграція матеріалу з різних предметів на одному уроці). [57]

У сучасних методичних рекомендаціях МОН з 2019 року також є положення стосовно вчителів іноземної мови. Вчитель повинен організовувати середовище іншомовного спілкування, створювати ситуації для комунікації, підтримувати ініціативність та формувати мотивацію учнів до вивчення англійської мови. Уроки мають стати “простором практичного застосування знань” [58]

При цьому, стан сучасної методики має і свої виклики. Не всі школи технічно забезпечені, щоб отримувати відповідний рівень реалізації ігрових та інтерактивних методів. Нестача часу на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, особливо говоріння. Недостатня кількість матеріалів адаптованих для молодших школярів, а саме аудіоматеріалів для розвитку аудіювання.

Отже, сучасна методика викладання англійської мови передусім орієнтована на особистісний розвиток дитини. Вона спрямована на створення середовища підтримки цікавості, комунікативної активності та бажання навчатися. Також, у сучасному стані методика поєднує компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний та комунікативний підходи.

2.3. Аналіз освітнього середовища в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника

Олександрійський ліцей імені Андрія Мельника Олександрійської сільської ради Рівненського району Рівненської області - це заклад загальної середньої освіти I–III ступенів, розташований у с. Олександрія, Рівненського району, Рівненської області. У закладі навчається 463 учні, початкова школа налічує 8 класів. Основним напрямком діяльності є впровадження концепції “Нова українська школа”.

Аналіз фізичного компонента освітнього середовища:

В Олександрійському ліцеї є 4 кабінети початкових класів, де і відбувається весь процес вивчення англійської мови. Кабінети облаштовані відповідно до вимог Санітарного регламенту. Приміщення мають гарне природне освітлення, з можливістю регулювати інтенсивність за допомогою використання сонцезахисних засобів на вікнах (ролетів). Також наявне штучне електричне освітлення, що дозволяє вмикати додаткове освітлення над партами розташованими далі від вікон, або ж освітлювати весь клас у хмарні/дощові дні чи пізню пору дня.

Зонування у кожному класі теж приблизно однакове, відрізняється лише матеріалами та предметами оснащення. Навчальні зони обладнані проекторами/телевізорами, дошкою для крейди, модульними партами та стільцями, які регулюють відповідно до зростання учнів. Тематичний осередок у кожному кабінеті у вигляді магнітної дошки та класного куточку з необхідною інформацією, яка змінюється залежно від тем уроків, пір року або свят; також на цій дошці записують домашні завдання на наступний день.

Ігровий осередок та осередок відпочинку у кожному кабінеті містить цеглинки лего та спортивний інвентар, у кінці кабінетів є простір з килимом, у одному кабінеті ще з диванчиком. Художньо-творчі осередки зроблені з пінопластових багетів, до яких кріпляться роботи учнів за допомогою скотчу або канцелярських кнопок. У шафах розміщені бокси з творчими матеріалами кожного учня. Куточки живої природи знаходяться на підвіконнях, там пророщуються рослини, а також розміщені вазони, за якими доглядають учні.

У класній бібліотеці немає як такої потреби, адже є шкільна бібліотека, до якої вчителі заохочують долучитись, а учні активно відвідують. Осередки вчителя вміщують учительський стіл, шафу з матеріалами педагога, принтер та шкільний комп'ютер/ноутбук.

Наочні матеріали знаходяться в учительській, вони, переважно, є особистою власністю вчителів англійської мови. Наявні плакати та картки з зображеннями лексики та граматичних правил.

Аналіз психологічного та соціального компонентів:

Відвідавши уроки англійської мови у 4-х початкових класах (2-Б, 3-А, 1-Б, 1-А), можна зробити певні висновки. Судячи з активної роботи учнів, у класах гарно підтримується дружня та доброзичлива атмосфера, діти активні, готові висловлювати власну думку, не бояться використовувати іноземну мову. Вчителі використовують ігрові та інтерактивні методи навчання, роздаткові матеріали, відео, пісні та вірші, що позитивно впливає на увагу, мислення, пам'ять, а також на пізнавальний інтерес.

Відносини “учень-учитель” базуються на взаємодовірі, це видно по тому, що учні спокійно можуть задавати запитання та отримувати допомогу у процесі навчання. Стосунки “учень-учень” можна було спостерігати під час парної та групової роботи. Учні залюбки допомагають одне одному, відсутні будь-які конфлікти на уроці. Взаємодія “Учитель-батьки” за описом вчителів відбуваються через класного керівника, або у телефонному режимі. Батьків регулярно інформують про успіхи дітей та залучають до навчального процесу через домашні завдання.

Також, за результатами спостереження за учнями можна зробити наступні висновки: для них уроки англійської мови є цікавими, вони активно беруть участь у діяльностях які пропонують вчителі; вони позитивно реагують на предмет у розкладі, та з радістю чекають на цей урок; діти почуваються впевнено та не бояться помилятись.

Аналіз організаційно-методичного компонента:

У початкових класах використовуються сучасні підручники з англійської мови. У першому, третьому та четвертому класах - підручники О. Д. Карпюк Smiling Sam, у другому класі - М. Мітчелл Smart Junior. У комплект до підручників учні самостійно купують зошити з друкованою основою, що дозволяє ефективніше і цікавіше опрацьовувати матеріал.

Вагома частина ефективності навчального процесу належить якості підручників. Олександрійський лицей у початкових класах користувався підручниками О. Карпюк Smiling Sam та пробували користуватися

підручниками М. Мітчелл, Smart Junior. Це було спричинено матеріальним забезпеченням бібліотеки, один комплект підручників відрізняється, що дало змогу вчителям спробувати працювати з іншим автором. Проте, цей досвід був не досить вдалим.

Підручники О. Карпюк насичені тематичними матеріалами, мають достатню кількість вправ, проте, потребують доповнення. Не вистачає інтерактивних форм діяльності, які б стимулювали говоріння. При цьому підручники Smart Junior 2 класу мають гарну інтерактивну базу, але недостатню кількість вправ для засвоєння матеріалу. Вчителів не вистачає вправ ні у підручнику ні в зошиті з друкованою основою, тому вони часто мусять використовувати додаткові завдання. Рішенням педагогів було надалі залишити підручники О. Карпюк та виконувати наявні вправи в інтерактивних формах, або ж доповнювати іншими ресурсами.

На уроках англійської мови застосовують переважно наступні методи навчання:

- комунікативні методи, спрямовані на розвиток усного мовлення та взаємодію учнів між собою;
- ігрові методи, такі як рольові ігри, настільні ігри, ігри з ІКТ, пісні, рухливі вправи;
- інтерактивні методи, різноманітні вправи для розвитку аудіювання та говоріння, використання мультимедійних презентацій та відео.

Отже, аналіз показав, що освітнє середовище Олександрійського ліцею відповідає сучасним вимогам Нової української школи. Дотримано всіх правил та норм організації навчальної діяльності. Рівномірно приділено увагу всім компонентам освітнього середовища. Водночас є куди вдосконалюватись, варто розширити наявну кількість дидактичних матеріалів, та додати англійські ігри до ігрового осередку.

Висновки до розділу 2

По-перше, психолого-педагогічні особливості дітей молодшого шкільного віку визначають необхідність створення безпечного, емоційно

комфортного та стимулюючого освітнього середовища. Учні цього віку емоційні, допитливі, мають потребу у схваленні та прагнуть до самостійності, тому навчальний процес має поєднувати навчання, гру та творчість. Врахування цих особливостей забезпечує успішну адаптацію дитини до шкільного життя й формування мотивації до здобуття знань.

По-друге, сучасна методика навчання англійської мови у початковій школі керується положенням Концепції “Нова українська школа”, Державним стандартом початкової освіти 2018 р., Типовими освітніми програмами О. Савченко, Р. Шияна. Увага зосереджується на формуванні комунікативної компетентності, розвитку мовленнєвої активності, пізнавального інтересу та міжкультурного розуміння. Навчальний процес стає діяльнісним, інтерактивним, орієнтованим на практичне застосування мови та розвиток особистості.

По-третє, аналіз освітнього середовища Олександрійського ліцею імені Андрія Мельника показав, що навчальні кабінети початкової школи відповідають вимогам НУШ, мають необхідне зонування, сучасне обладнання, достатній рівень освітлення і технічного забезпечення. Атмосфера на уроках англійської мови доброзичлива, побудована на співпраці, довірі та партнерстві. Вчителі активно використовують комунікативні, ігрові, інтерактивні методи, сучасні підручники і мультимедійні засоби, що сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання. У класах сформована позитивна, безпечна та дружня атмосфера, що забезпечує всім учасникам освітнього процесу емоційний комфорт.

Загалом, сучасна початкова школа переходить до нової моделі освітнього середовища, у центрі якої дитина як активний суб’єкт навчання. Гармонія фізичного, психологічного, соціального та організаційно-методичного компонентів забезпечує ефективність навчання англійської мови та формує базу для розвитку комунікативної компетентності, самостійності й творчості учнів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОГО ЛЦЕЮ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЬНИКА)

3.1. Можливості вдосконалення освітнього середовища у процесі навчання англійської мови у початкових класах

Система початкової освіти в Україні зараз перебуває на етапі постійного оновлення. Зміни у змісті, формах і методах навчання зумовлюють потребу у вдосконаленні освітнього середовища. Робота з середовищем у процесі навчання англійської мови є необхідною умовою підвищення мотивації, комунікативної активності та формування іншомовної компетентності учнів.

Відповідно до Концепції Нової української школи, середовище має бути безпечним, інноваційним, комфортним і мотивуючим. Таким, що забезпечує не лише навчання, а й розвиток, виховання та соціалізацію особистості. Відповідно до цих пунктів, вдосконалення освітнього середовища передбачає реалізацію або покращення декількох ключових напрямів: оновлення фізичного простору, удосконалення психологічного клімату, розвиток соціальної взаємодії та модернізацію організаційно-методичної бази.

Вдосконалення фізичного компонента освітнього середовища:

Фізичний компонент є основою створення цілісного іншомовного середовища, яке забезпечує умови для активної комунікації, взаємодії, різноманітних форм навчальної діяльності учнів. Відповідно до Концепції Нової української школи, освітній простір має бути мобільним, безпечним, ергономічним та мотивувальним для дитини. Особливо важливо це для уроків англійської мови, де важливу роль відіграє наочність та доступність дидактичних матеріалів.

Зазвичай, учні початкових класів закріплені за одним кабінетом, де постійно навчаються. Організацією простору займається класний керівник, місце для змін обмежене. Проте, у кабінеті доцільно організувати English

Corner, куточок з матеріалами, які стимулюють використання мови щоденно, зокрема і у вільний від уроків час. У куточку можна розмістити:

- Алфавіт, у вигляді інтерактивного килимка, кубиків чи пазлів. (Додаток)
- Дні тижня, місяці у цікавій формі (Додаток)
- Іграшки з англійським озвученням (Додаток)
- Словники з картинками (Додаток)
- Настільні ігри англійською (Додаток)
- Розмальовки з лексикою (Додаток)
- Іграшки для рольових ігор (Додаток)

О. Савченко наголошує, що фізичне середовище початкової школи має сприяти різним видам діяльності учнів, забезпечувати легкий перехід між ними.

[1] Наочність залишається основним елементом навчального простору. Для кабінету, де вивчається англійська мова важливо:

- створити лексичні таблиці за темами (Family, Food, Seasons, School тощо);
- використовувати картки слів і зображень для формування активного словника;
- забезпечити доступ до словників і фразових плакатів.

Окрему увагу варто приділити візуальним підказкам, наприклад створити марковані об'єкти в класі англійською (door, board, window), зробити візуальними правила поведінки, проводити ритуали вітання та прощання, які підтримують щоденне використання мови.

Мультимедійне обладнання теж є важливим компонентом для вивчення англійської: інтерактивна дошка, проектор, комп'ютер, аудіосистема. Використання мультимедіа дозволяє:

- створювати “природне” мовне середовище;
- демонструвати відеоматеріали, мультфільми, пісні;
- залучати учнів до інтерактивних вправ (Wordwall, Quizlet, Learningapps).

Психологічний компонент

Він є основою у формуванні позитивного ставлення до вивчення англійської мови та розвитку іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів. Відповідно до положень Концепції НУШ, освітнє середовище має забезпечувати емоційний комфорт кожної дитини, атмосферу довіри і взаємоповаги.

Провідну роль у забезпеченні сприятливого психологічного клімату відіграє вчитель, який виступає фасилітатором, а не контролером. Важливо, щоб дітей заохочували говорити англійською без страху помилитися. Для цього потрібні позитивне ставлення та доброзичлива підтримка з боку педагога.

Формування мотивації у молодших школярів тісно пов'язане з почуттям успіху. Позитивний емоційний досвід у процесі вивчення мови забезпечує внутрішню мотивацію, яка є провідним чинником успішності. У цьому контексті ефективно застосовуються:

1. Створення ситуації успіху (похвала, смайлики, наліпки).

Позитивне підкріплення допомагає дитині усвідомити власний прогрес і формує впевненість у можливості досягати результату.

2. Ігрові прийоми (пісні, римівки, квести, рольові ігри).

Гра забезпечує природне залучення дитини до мовлення, активізуючи емоційно-ціннісну сферу та стимулюючи спонтанне використання англійської мови.

3. Дружні ритуали, наприклад, “Hello song”, “Good job!”.

Регулярні мовленнєві ритуали створюють атмосферу підтримки, передбачуваності, знижуючи тривожність під час говоріння.

4. Підтримувальне оцінювання».

Акцент на процес навчання, а не на помилки, сприяє формуванню внутрішньої мотивації та позитивного ставлення до вивчення англійської мови.

Створення безпечної мовленнєвої атмосфери, у якій дитина не боїться висловлюватися англійською, передбачає: доброзичливе ставлення до помилок (позитивна критика, яка вказує не на помилку, а на шлях вдосконалення);

заохочення ініціативи учнів; можливість вибору: партнера, ролі, способу виконання завдання.

Також важливо підтримувати позитивний образ себе як вчителя, адже для дітей це той, хто «може говорити англійською». Самооцінка у молодших школярів дуже вразлива, тому, варто помічати навіть найменший прогрес, демонструючи учням їхні досягнення, наприклад, організовувати виставки робіт, портфоліо, мовні міні-проекти.

Соціальний компонент - важлива умова успішного оволодіння англійською мовою в початковій школі. У молодшому шкільному віці вже сформована потреба у спілкуванні з однолітками, здатність до співпраці, емоційна чутливість до групової взаємодії. Організація групової та парної роботи є напрямом удосконалення соціального компоненту середовища.

Групова навчальна діяльність забезпечує активне включення кожного учня у мовленнєвий процес, це сприяє взаємонавчанню та формує відповідальність за спільний результат. Учитель спостерігає й коригує процес, а діти самі будують комунікацію англійською мовою. У групі діти вчать слухати одне одного, домовлятися, висловлювати власну думку, приймати різні позиції, що сприяє розвитку соціальних і громадянських компетентностей, передбачених НУШ.

Зокрема, ефективними є колективно-групові технології: вправа “Мікрофон”, кожен учень має можливість висловитися за темою, розвиваючи монологічне мовлення; “Незакінчене речення” активізує мовні структури й творче мислення; “Мозковий штурм” сприяє швидкому створенню ідей та розширенню словника; “Ажурна пилка” організовує взаємонавчання, коли кожен учень є «носієм» частини інформації; “Дерево рішень” формує вміння обґрунтовувати думку та робити висновки.

Ці методи дають можливість кожній дитині бути активним учасником мовленнєвого процесу. Це особливо важливо для сором'язливих, замкнених учнів та дітей з низькою самооцінкою, адже вони таким чином отримують необхідну підтримку від команди.

Освітнє середовища має включати і залучення батьків/опікунів. Співпраця з родиною забезпечує емоційну підтримку, посилює інтерес до мови і сприяє використанню навчальних умінь у повсякденному житті (тобто формуванню компетентностей). У сфері вивчення англійської мови доцільно пропонувати батькам:

- спільний перегляд дитячих мультфільмів англійською, наприклад, Peppa Pig, Paw Patrol, Dora the Explorer тощо, де сюжет простий та насичений, а мовлення просте;
- міні ігри, мобільні ігри та додатки англійською, такі як Duolingo, Simpler, Games to learn English, а також перключати улюблені ігри дітей на англійську сприятиме розширенню словникового запасу та інтересу до вивчення мови;
- прослуховування англомовних пісень, дитячих пісенних каналів, як Super Simple Songs - запам'ятовування повторюваних слів з пісні надовго закарбовується в пам'яті;
- обговорення тем уроків, щира зацікавленість у тому, що вчить дитина, надихатиме її "приносити" зі школи те, чим можна дивувати батьків.

Такі активності формуватимуть у дітей інтерес, а також стійке переконання, що іноземна мова має практичне значення.

Організаційно-методичний компонент освітнього середовища поєднує зміст освіти, педагогічні підходи та форми діяльності в єдину систему. Він забезпечує планування, сучасні методи навчання, формувальне оцінювання, розвиток компетентностей НУШ. Обов'язок педагога - стежити за оновленнями, змінами та новинками у цій сфері, задля вдосконалення освітнього середовища. Сучасне освітнє середовище має забезпечувати діяльнісний, компетентнісний і комунікативний підходи. Вони формують мовні знання і практичні вміння спілкування.

У навчанні англійської мови провідним є комунікативний підхід. Його мета - навчити дитину використовувати мову, як засіб комунікації. Важливими

є створення ситуацій для спілкування, таких як рольові ігри, робота в парах і групах.

Другим за важливістю є діяльнісний підхід, що передбачає форми і методи роботи де учень виступає активним учасником навчання. Така організація уроку розвиває самостійність, ініціативність і відповідальність дитини за результат. Уроки англійської мови варто частіше будувати у формі ігор, проєктів, творчих завдань, досліджень. Під час такої діяльності діти діють, експериментують та повторюють чи вивчають матеріал.

Введення проєктної технології - ефективний засіб формування комунікативної компетентності. Технологія передбачає виконання практичних завдань з матеріальним результатом, наприклад, у вигляді постера, лепбуку, презентації чи відео. Виконання проєктів формує навички планування, критичного мислення, співпраці та дозволяє природно використовувати мову. Н. Несвіт також зазначає, що під час виконання проєктів учні вчаться застосовувати лексику відразу в контексті, а це сприяє глибшому засвоєнню вивченого.

Інтерактивні ресурси, такі як платформи Wordwall, Quizlet, LearningApps, Kahoot, дозволяють урізноманітнити види діяльності. Завдяки залученню Інформаційно-комунікаційних технологій можна забезпечити або вдосконалити швидкий зворотний зв'язок і підтримати інтерес дітей. До того ж використання ІКТ підвищує ефективність засвоєння знань і сприяє розвитку цифрової грамотності.

Учитель постійно має враховувати рівень підготовки, темп роботи, інтереси учнів. У цьому допоможуть індивідуалізація та диференціація. Різноманітні завдання, використання інтересів кожної дитини, картки з підказками, гнучке оцінювання, підтримка дітей з особливими освітніми потребами. Це все сприятиме розвитку кожної особисті відповідно до її потреб, підвищуватиме мотивацію, адже коли дитині робота під силу - вона почувається впевненіше і в неї з'являється бажання працювати більше.

Для вдосконалення ефективності освітнього процесу варто частіше поєднувати різні форми роботи: індивідуальну (самостійні завдання, робота з індивідуальними картками), парну (діалоги, сценки, запитання-відповіді), групову (виконання проектних завдань), колективну (сценки, мовні свята). Це сприятиме розвитку, передусім, комунікативних навичок, а також соціальних і творчих умінь, до того ж, забезпечуватиме активну участь кожного учня.

Організація позашкільних активностей стане додатковим джерелом мотивації і доповнить емоційну атмосферу освітнього середовища позитивом. Проведення мовних гуртків, читацьких гуртків англійською мовою; проведення тематичних вечорів, пов'язаних з культурою Британії; колективний перегляд мультфільмів іноземною; ігри англійською, від найпростіших до складніших.

Для того щоб удосконалення освітнього середовища у навчанні англійської мови стало системним і дієвим процесом, воно повинно відбуватися поетапно та ґрунтуватися на аналізі реальних умов навчального закладу. Ефективне перетворення передбачає послідовне здійснення таких етапів:

1. Аналіз потреб та наявних ресурсів. Потрібно здійснити оцінювання сильних і слабких сторін освітнього середовища, матеріально-технічного забезпечення кабінету, професійної готовності вчителя, мотиваційних потреб учнів.
2. Планування змін. Формулювання конкретних цілей, завдань, очікуваних результатів.
3. Оснащення та організація простору. Реалізація оновлення навчального простору, наприклад, зонування кабінету, створення мовного куточка, придбання ІКТ-засобів, друкованих дидактичних матеріалів. Важливо забезпечити мобільність меблів для підтримки групових форм роботи.
4. Підвищення кваліфікації вчителя. Педагог має володіти сучасними методиками, комунікативним і діяльнісним підходами, інтерактивними технологіями, цифровими інструментами.

5. Впровадження і корекція. Проведення спостережень за нововведеннями, збір зворотного зв'язку від учасників освітнього процесу, виявлення напрямів для корекції.
6. Моніторинг ефективності. Оцінка динаміки успішності, рівня комунікативної активності учнів, змін мотивації. Результати аналізу допомагають удосконалювати подальші етапи змін.

Таким чином, запровадження оновленого освітнього середовища потребує тривалої та комплексної роботи, але забезпечуватиме якісний розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів і підвищення результативності навчання англійської мови.

3.2. Інноваційні технології як засіб удосконалення організації освітнього середовища

Сучасна школа переживає перехід від традиційного навчання до інтерактивного, діяльнісного, технологічно насиченого освітнього процесу. Однією з ключових умов удосконалення освітнього середовища у початковій школі є використання інноваційних технологій, які не лише підвищують ефективність навчання, а й змінюють саму атмосферу уроку, роблять її більш динамічною, творчою та мотивуючою.

Інноваційні технології в освіті впливають не лише цифровими засобами, а й новими підходами до організації навчальної діяльності. Вони сприяють переходу від пасивного засвоєння знань до активного, дослідницького та комунікативного навчання. Відповідно до Концепції “Нова українська школа”, технологічне середовище має забезпечувати розвиток умінь XXI століття: критичного мислення, творчості, комунікації та співпраці.

Інноваціями є результат творчого пошуку та процес вдосконалення теорії та практики в освіті. Інноваційні технології - це набір прийомів та засобів організації навчальної діяльності, який просочує освітній процес від його мети до результатів.[59] Освіта, працюючи з молодими поколіннями, має стояти однією з перших в черзі за інноваціями.

До інноваційних технологій належать:

Нестандартні уроки. Вони бувають таких видів:

- Уроки зі зміненим способом організації, тобто лекції - коли вчитель пояснює нову тему певними методами чи захист ідей - вже коли учні представляють свої завдання. Такі уроки дозволяють учням відчувати себе в різних ролях і поставити у новіші комунікативні ситуації.
- Уроки пов'язані з фантазією, наприклад, урок-казка, що створює особливу атмосферу на уроці та зацікавлює учнів.
- Уроки, що імітують певний вид діяльності, такий як уроки-екскурсії. Це можливість занурити учнів у культуру країни, мова якої вивчається, що теж підвищує інтерес до навчання.
- Уроки з ігровою змагальною основою, такі як КВК, брейн-ринг. Цікава альтернатива підсумковим роботам, заохочує учнів вивчати матеріал, щоб мати перевагу у грі.
- Уроки зі зміною стандартних способів організації, наприклад, семінар чи залік. Цікаві форми, як для школи, проте створюють свій інтерес до різних видів робіт.
- Уроки з оригінальною організацією, як уроки-взаємонавчання. Розвивають водночас пам'ять та мислення, включають учнів у роботу, налагоджують дружню атмосферу та розвивають комунікативну компетентність.
- Уроки-аналоги певних дій, наприклад, урок-суд, урок-аукціон. Ігрові форми створюють набір ролей, у які учень зможе вжитись та практикувати мовлення з цього боку.
- Уроки-аналоги з відомими формами діяльності, як от урок-диспут, урок прес-конференція. Вони так само утворюють можливість пробути в новій ролі, зацікавлюють і заохочують до співпраці. [59]

Інтерактивні технології. До них відносяться:

1. Технології кооперативного навчання. Сюди входить робота в парах, яку можна впроваджувати для будь-якої дидактичної мети, вона дозволяє

усім учням в класі висловитись, подумати, обмінюватись ідеями. Роботу в парах впроваджують і для тренування роботи в групах.

Змінні трійки теж входять до числа технологій кооперативного навчання. На меті така форма роботи має ввести учасників у активне, змістовне опрацювання матеріалу, осмислюючи та закріплюючи його в процесі. Трійки учнів розміщуються таким чином, щоб утворити коло, кожна група отримує запитання, на яке вони по черзі відповідають. Після чого учні міняються місцями, хто був з номером 1 переходять до наступної трійки, номери 2 переходять через дві трійки, а номери 3 залишаються на своїх місцях.

“Два-чотири-всі разом” - форма роботи для розвитку комунікативної компетентності. Учням ставиться запитання для обговорення, вони спершу обговорюють в парі, тоді у четвінках, тоді в більших групах або обговорюється всім класом. На кожному з етапів головною умовою є дійти згоди усіма учасниками групи.

І наостанок, “Карусель” розвиває навички роботи з різними партнерами. Вчитель пропонує тему для обговорень, учні сідають у два кола, внутрішнє - спиною до центру, зовнішнє обличчям, щоб сиділи одне навпроти одного. [61]

2. Технології ситуативного моделювання. Ігри з симуляцією/імітацією відтворюють явища, що існують в реальності. Вони розвивають уяву, критичне мислення, навчають на практиці розв’язувати проблеми. Судові слухання стимулюють розвиток навичок аналізу та критичного мислення, також учні на базовому рівні отримують уявлення про суд, розуміють важливість логічного мислення. [62]
3. Колективно-групові технології. Вправа “Мікрофон” - це короткий усний вислів кожної дитини по черзі за темою, яку задає вчитель. Учень тримає символічний «мікрофон» і має право висловитися. Вправа розвиває навички монологічного мовлення, формує впевненість у собі і дає можливість бути почутим. Метод “Незакінчене речення” виглядає таким чином, що вчитель пропонує початок речення, а учні мають його завершити, що дозволяє швидко тренувати мовні структури.

“Мозковий штурм” активує розумову діяльність, тут учні за певний час висловлюють якомога більше ідей стосовно певної теми. “Ажурна пилка” виступає завданням для “групи експертів” та “домашньої групи”, де одні учні навчають інших, що формує відповідальність, вміння співпрацювати і комунікувати. “Дерево рішень” чудовий варіант для розвитку вміння аналізувати, учні розв’язують проблему пропонуючи різні способи нотуючи їх як дерево з гілками. Метод гарно розвиває логіку та вміння аналізувати.[63]

4. Дискусійні технології. Метод ПРЕС - це схема, яка допомагає учням аргументовано висловлювати думку. Вона має наступний вигляд: Я вважаю, що... Тому що... Наприклад... Отже.... Такий метод розвиває логічне мислення і навичку побудови зв’язних речень.

У вправі «Займи позицію» учні обирають вони «За» чи «Проти» щодо певного твердження і коротко обґрунтовують чому. Це розвиває критичне мислення, навичку доводити власну точку зору та стимулює усне мовлення. Дебати, як дискусія між двома або більше групами, які захищають різні позиції, вдосконалює комунікативні навички, формує вміння слухати партнера, аргументувати, працювати в команді. Та “Неперервна шкала думок”: учні займають місце на умовній шкалі (від «повністю згоден» до «не згоден»), пояснюючи свій вибір. Шкала формує толерантність і стимулює використання мовних структур для вираження ставлення. [64]

Групова навчальна діяльність . Це діяльність у малих групах, об’єднаних навчальною метою, де учні співпрацюють, а вчитель спостерігає та направляє. Такий формат дозволяє створити умови для активного спілкування, взаємодопомоги та обміну знаннями. У групах розвивається відповідальність за результат спільної діяльності, формується позитивна мотивація до навчання, вміння чути інших і висловлюватись. Коваленко І. вказує, що взаємодія з ровесниками сприяє підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу та реалізації потреби дитини у соціальній співпраці, отже групова діяльність є вагомим чинником успішного іншомовного навчання. [65]

Проектна технологія передбачає створення учнями певного кінцевого продукту (постера, презентації, мінікниги, відео), що має практичну значущість та може презентуватися іншим. У процесі роботи над проектом учні використовують іноземну мову як засіб для пошуку інформації і спілкування. Це формує навички співпраці, відповідальності та планування, стимулює використання мови у реальних або наближених до реальних ситуаціях. Також, проектна методика реалізовує діяльнісний та комунікативний підходи НУШ. Забезпечує інтеграцію навчального змісту і життєвого досвіду дитини, розвиває критичне мислення та мотивації.

Комп'ютерно-інформаційні технології, які посідають дуже важливе місце в сучасній методиці навчання англійської мови. Вони забезпечують створення віртуального іншомовного середовища та підвищують пізнавальну мотивацію молодших школярів. Використання інтерактивних вправ, аудіо- й відеоконтенту, онлайн-платформ (Wordwall, LearningApps, Quizlet, Kahoot, British Council Kids тощо) дозволяє полегшити засвоєння лексики, граматики і ефективно формувати всі види мовленнєвої діяльності.

ІКТ сприяють індивідуалізації навчання: кожен учень може працювати у власному темпі, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок. Цифрові засоби створюють «ефект занурення у мову» навіть поза мовним середовищем. Крім того, комп'ютерно-інформаційні технології розвивають цифрову та комунікативну компетентності учнів, сприяють творчості й роблять уроки емоційно привабливими та результативними.

Використання ІКТ на уроках англійської мови розширює наявний освітній простір, підсилюючи всі компоненти середовища: фізичний, психологічний, організаційно-методичний і соціальний. Такі ресурси дозволяють диференціювати навчання, враховувати індивідуальні темпи засвоєння матеріалу, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок і формують позитивні емоції. За словами О. Карп'юк, використання ІКТ у початковій школі “допомагає перетворити навчання на комунікативну гру, у якій учень природно занурюється у мовне середовище”.

Інтеграція цифрових технологій також сприяє підвищенню мотивації учнів, адже діти молодшого віку краще сприймають інформацію через зорові образи, звук, рух та емоційний відгук. Завдяки цьому англійська мова перестає бути “предметом”, а стає чимось цікавішим.

Крім того, сучасне іншомовне середовище передбачає використання хмарних технологій для співпраці: Google Classroom, Padlet, Jamboard, де учні можуть виконувати колективні завдання, обмінюватися матеріалами, створювати власний контент англійською мовою. Таке середовище виходить за межі класу і продовжується вдома, що відповідає принципу безперервного навчання.

Інтерактивність є однією з головних характеристик сучасного освітнього середовища. Вона забезпечує активну участь кожного учня у навчальному процесі, формує навички співпраці, відповідальності, взаємопідтримки. Застосування інтерактивних технологій у початковій школі позитивно впливає на мовленнєву активність, впевненість у спілкуванні та якість засвоєння лексичного матеріалу.

Інновації у навчанні англійської мови полягають не лише у використанні техніки, а й у зміні підходів до взаємодії між учасниками освітнього процесу. Педагогіка партнерства, закладена концепцією НУШ, передбачає рівноправні стосунки між учителем і учнями, спільне прийняття рішень, підтримку ініціативи дітей. Учитель стає фасилітатором навчання, який допомагає учням самостійно відкривати знання, а не лише передає їх.

Інноваційні технології не лише підвищують ефективність засвоєння знань, а й удосконалюють психологічний клімат у класі. Вони створюють атмосферу успіху, підтримки та співпраці, дають змогу дітям проявити себе і зміцнюють віру у власні можливості.

Отже, інноваційне середовище забезпечує не лише ефективне засвоєння іншомовних знань, а й формує у дітей навички XXI століття — критичне мислення, творчість, комунікацію та співпрацю. Використання інноваційних технологій є потужним засобом удосконалення організації освітнього

середовища на уроках англійської мови у початковій школі. Вони поєднують технічні, методичні та психологічні аспекти навчання, сприяють реалізації принципів дитиноцентризму, партнерства й діяльнісного підходу.

3.3. Практичні шляхи удосконалення освітнього середовища в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника

Результати аналізу освітнього середовища, проведеного у розділі 2.3, показали, що в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника створено сприятливі умови для навчання англійської мови. Навчальні кабінети облаштовані сучасними меблями, мають гнучке зонування, а вчителі використовують комунікативні, ігрові та інтерактивні методи роботи. Водночас дослідження виявило низку аспектів, які потребують вдосконалення.

Вдосконалення освітнього середовища має відбуватися комплексно, охоплюючи фізичний, психологічний, соціальний та організаційно-методичний компоненти. Зокрема, виділено наступні виклики: уроки англійської мови проводяться у кабінетах початкового навчання; недостатня кількість візуальних навчальних матеріалів; обмежена площа для організації зон діяльності; потреба оновлення ІКТ-ресурсів.

Покращення фізичного середовища:

Оскільки уроки англійської мови в початкових класах проводяться не у спеціальному кабінеті, варто створити іншомовне середовище у кожному класі. Для реалізації можна створити невеличкі зони, які можна перенести, адаптувати відповідно до площі приміщення та інтересів учнів.

Варто створити English Corner, де будуть розміщені: лексика з теми, що вивчається на картках чи роздруківках, постери з темою “Weather”, для 1-2 класів англійська абетка, правила поведінки на уроках англійської, пальчикові ляльки або м’які іграшки для рольових ігор, іграшковий мікрофон, словнички, пазли, книжки з короткими історіями, вправи з фоніксами для розвитку навички читання.

Також не можна забувати про візуальний вигляд середовища на уроках іноземної. Варто домовитись з класними керівниками, які безпосередньо і

займаються організацією оснащення класної кімнати, та додати маркування на об'єкти які учні вивчають, або їх варто вивчити. Наприклад, стікери на door, table, window, shelf, на іграшки тощо. Також, було б чудово залишати постери чи таблиці, відповідно до тем, які вивчаються, щоб учні мали змогу навіть на перерві поцікавитись і повторити матеріал.

Кабінети початкового навчання Олександрійського ліцею не оснащені аудіосистемою чи Bluetooth-колонками. Хоча є альтернативні варіанти - вмикати з комп'ютера, проте, це не завжди дозволяє забезпечити необхідну силу звуку. Наявність додаткової техніки дозволить ефективніше використовувати пісні з British Council Kids, Super Simple Songs, а також комфортніше проводити аудіювання відповідно до вимог стандарту.

Стосовно дидактичного забезпечення, можна розробити набір базових матеріалів, навіть самостійно, та, наприклад, заламінувати для довговічності. Серед цих матеріалів мають бути: флеш-картки з лексикою за темами; набори для моделювання рольових ситуацій, наприклад, маски чи атрибути за темами shop, school, family, тощо; настільні мовні ігри, такі як бінго, доміно, лото зі словами. Частина цих матеріалів можна залишати в англomовному куточку, щоб діти могли використовувати в позаурочний час та вдосконалювати навички.

Регулярна перевірка вентиляції, постійний контроль освітлення, переміщення меблів залежно від виду роботи теж сприятимуть підтримці фізичного комфорту. Часто діти можуть не розуміти, чому не хочуть працювати, що заважає зосередитись, а причиною може бути противний промінь сонечка, який світить прямо в очі, або перегріває голову. Закриті жалюзі, провітрювання на перерві сприятиме комфортному самопочуттю учнів.

Запропоновані зміни не потребують великого фінансування, легкі для впровадження та гарно вплинуть на ефективність освітнього середовища.

Шляхи вдосконалення психологічного середовища:

У початкових класах Олександрійського ліцею панує позитивна атмосфера. Вчителі англійської мови постійно застосовують похвалу,

підтримувальне оцінювання, а також мають певні мовні ритуали для налаштування на позитивну хвилю. Разом з тим атмосферу потрібно підтримувати і також є можливості її вдосконалення.

Гарною ідеєю є введення систематичного створення ситуацій успіху. Варто створити індивідуальні картки з маркуванням, або у вигляді зошитів, де фіксуються нові досягнення. Перший варіант - запропонувати учням за заняття отримувати по 3 бали (позначки) на кожному уроці, один - за виконання домашнього завдання, незалежно від помилок, 2-й за роботу на уроці, виконання даних завдань, та 3-ій за проявлену активність, тобто підняту руку, щоб відповісти чи виконання додаткових завдань. Вносити ці бали на спеціальні картки, і в кінці місяця обмінювати на певні бонуси, такі як підказка на діагностувальній роботі, звільнення від 1 домашнього завдання, цікава наліпка, тощо. Деякі вчителі практикують проведення аукціонів вкінці семестру зі справжніми подарунками, а накопичені бали виступають в ролі коштів.

Другий варіант дещо складніший - нотування успіхів кожного учня. Потрібно створити невеличкі зошити з кількох аркушів А4 зігнутих навпіл та скріплених скрепкою. Сторінки підписати аспектами вивчення мови: вивчені слова та фрази, прочитані тексти або складні слова/звуки, успіхи в письмі (вміння написати речення на певну тему, правильність написання складних слів) та успіхи в аудіюванні (фіксувати рівень розуміння прослуханого у відсотках). Таким чином учні бачитимуть, як наповнюється їх багаж знань з іноземної мови, кожен бачитиме, де та як він може покращитись, зростатиме інтерес та мотивація до вивчення англійської мови.

Для створення мовного середовища, як говорилося вище, потрібно чути мову. Вчителю англійської мови потрібно постійно розширювати список “мовних ритуалів”, мовних фраз на уроці. Навіть найлінівіший у класі знає, що таке Hello і Goodbye, адже чує ці фрази так часто, що вмикається мимовільна пам'ять. З додаткових фраз можна запропонувати:

- “Give me five!” - фраза чудово підтримує учнів, та вони почуваються більш радісно;

- “Circle, cross, paint” - ці, та назви інших дій, які вчитель рідше застосовує, варто вводити поступово і таким чином збільшувати кількість звучання іноземної в класі без перепитувань “а що це значить?”;
- “Today I can...” для проведення рефлексії;
- “Magic word of the day”, з введенням нового слова, і якщо дитина використала слово 3 рази за урок, отримує бонус;
- “Days of the week chant” або інші римівки на початку уроку, щоб запам’ятати необхідну лексику.

В Україні досі триває війна, тривоги і переживання нікуди не ховаються, тому і на уроках англійської мови можна робити хвилинки спокою. Проведення breathing-exercises з техніками дихання, mindfulness-хвилинки для заземлення стане приємними ритуалами. Також це сприятиме налагодженню безпечного середовища, особливо після повітряних тривог або й просто перед підсумковими роботами.

Системна підтримка, розширення асортименту емоційно-позитивних методів, формування ситуацій успіху для класу - те, що можна і варто впровадити для вдосконалення освітнього середовища у початкових класах Олександрійського ліцею імені Андрія Мельника. В учнів зросте рівень мотивації, вони будуть спокійніше почуватись, матимуть змогу зосереджуватись та здобувати знання.

Поліпшення організаційно-методичної частини середовища є провідним аспектом для забезпечення результативного вивчення англійської мови. Воно визначає логіку, форми і засоби організації освітнього процесу. Наскільки б комфортним не був фізичний простір та психологічний клімат - якщо педагог погано володіє методикою вивчення та підбором робочих матеріалів - результати досягнення знань та навичок будуть точно невтішні.

Відповідно до результатів аналізу, у початковій школі ліцею застосовуються підручники О. Карп’юк (1, 3–4 класи) та М. Мітчелл “Smart Junior” (2 клас). Таке поєднання створює варіативність навчального забезпечення, проте потребує методичного вдосконалення. У підручниках О.

Карп'юк наявна достатня кількість вправ для засвоєння лексики й граматичних структур, однак переважають завдання репродуктивного характеру. Бракує завдань для розвитку усного мовлення. Вчителям варто доповнювати навчальний процес інтерактивними комунікативними завданнями, наприклад:

- парні діалоги, як готові, так і побудовані самими учнями;
- рольові ігри (“Shopping time”, “At the café”, “At the hospital”, “Visiting a friend”), вони стимулюють дітей використовувати вивчений матеріал у процесі гри;
- інтерв'ю в парах, чудовий варіант під час вивчення тем, що напряду стосуються життя учнів, як от знайомство, приміщення в будинку, сім'я, улюблені іграшки та речі тощо;
- комунікативні ігри “Guess the animal”, “Describe and draw”, “Charades”, “What’s missing?” теж заохочують учнів до використання мови.

Натомість підручники Smart Junior орієнтовані на комунікативний підхід, але містять недостатньо тренувальних завдань для автоматизації мовних структур. Їх необхідно доповнювати завданнями для відпрацювання лексики та граматики. Можна використати наступні ресурси для пошуку завдань:

- Wordwall, LearningApps - програми з тренувальними вправами (matching, memory games, spelling тощо);
- ESLPrintables - сайт, на якому можна знайти завдання з граматики та інші робочі аркуші для роздруківок;
- Twinkl - сайт з ресурсами та презентаціями на різні теми;
- Pinterest - платформа з різноманітними ресурсами, зокрема і англійською мовою;
- Всеосвіта, На урок - платформи, де українські вчителі завантажують власні розробки з різних предметів.

Тим не менш, інтерактивні ресурси не замінять роботи в колективі. Регулярне використання парної та групової роботи забезпечать живе спілкування між учнями. Впродовж уроку можна організувати короткі парні діалоги, де учні задаватимуть одне одному питання, наприклад “Have you

got ... ?” . Для роботи у групах чудовим варіантом є проектна діяльність, навіть не масштабна, а швидке дослідження всередині групи - встановлення улюблених іграшок, дослідження домашніх улюбленців, улюблених кольорів тощо. Такі варіанти завдань дозволяють застосувати вивчений матеріал відразу на практиці.

Гарним доповненням до уроків стане застосування елементів інтеграції англійської мови з іншими предметами (ЯДС, музикою, образотворчим мистецтвом, математикою тощо). Це відкриває можливість переносити мовні знання у реальні життєві ситуації та забезпечує міжпредметні зв'язки. Інтеграцію легше реалізовувати частково - використовувати лише деякі завдання з інших предметів до виконання з використанням англійської мови.

Поєднання англійської мови з математикою може реалізовуватися через лічбу предметів (Count the chairs at classroom), розв'язування простих задач англійською (I have 3 apples. I buy 2 more. How many apples do I have?), ігри на порівняння кількості (bigger–smaller, more–less).

Інтеграція з образотворчим мистецтвом та технологіями може реалізовувати шляхом створення власних постерів, лепбуків, малювання за інструкцією англійською (Draw a big yellow sun), проекти «My Favourite Animal» або «My House».

У межах предмету Я досліджую світ можна проводити спостереження за погодою, вести календар з записами, проводити досліди з рослинами (The plant needs water), обговорювати сезонні зміни, вивчати культури різних народів тощо.

Інтеграція різних предметів підвищує практичну цінність вивченого матеріалу та дозволяє глибше занурити дітей в іншомовне середовище.

Задля правильної реалізації впровадження організаційно-методичних змін важливою умовою є підвищення цифрової та методичної компетентності вчителів. Варто:

- брати участь у тренінгах, вебінарах і курсах, наприклад, British Council, МОН, Prometheus;

- регулярно проводити методичні об'єднання для обміну досвідом;
- використовувати онлайн-спільноти для обміну досвідом на пошуку методичних новинок.

Розвиток професійної культури вчителя забезпечує сталість і якість змін в освітньому середовищі.

Моніторинг ефективності впроваджених змін теж є важливим етапом вдосконалення освітнього середовища. Завдяки контролю буде можливість проаналізувати наявну динаміку змін. До змін відносяться рівень розвитку мовленнєвих навичок учнів, рівень мотивації до вивчення англійської мови та задоволеність дітей від навчального процесу.

Для відстеження змін можна використовувати:

1. Педагогічне спостереження. Воно дає можливість відслідковувати активність та залученість учнів на уроках, а також їх готовність відповідати (тобто рівень засвоєних знань).
2. Анкетування учнів та їх рефлексія. Опитування стосовно складності навчання, бажання працювати, рівня розуміння матеріалу допоможе побачити, чи в правильному руслі рухаються зміни.
3. Діагностичні та підсумкові роботи. Результати робіт показують рівень набутих знань та вмій упродовж вивчення теми.

Також, одним з показників ефективності змін є рівень взаємодії учнів. Якщо учні краще співпрацюють, швидше організуються в таку діяльність, вчатья домовлятись, підтримують одне одного - це теж вказуватиме на зростання рівня якості освітнього процесу. В цілому, фіксація змін допомагає надалі вдосконалювати компоненти освітнього середовища та сприяти покращенню системи навчання англійської мови.

Отже, щоб вдосконалити освітнє середовище Олександрійського ліцею імені Андрія Мельника, варто комплексно підійти до розвитку фізичного, психологічного, соціального, організаційно-методичного компонентів, а також проводити моніторинг його ефективності. Запропоновані зміни спрямовані на

вдосконалення та підвищення рівня комфорту, мотивації і активної комунікації в учнів.

Розвиток навичок психологічної підтримки, регулярне застосування парної та групової роботи, використання ІКТ, проєктної діяльності, використання потенціалу підручників, інтеграції інших предметів підвищать рівень формування комунікативної компетентності. Реалізація запропонованих аспектів дозволить покращити академічні результати, сприятиме особистісному розвитку учнів, формуватиме в них позитивну мотивацію і готовність надалі вивчати англійську мову.

Висновки до розділу 3

Вдосконалення освітнього середовища в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника є цілком можливим без значних фінансових витрат. Запропоновані шляхи спрямовані на організацію роботи у вже наявному просторі. Це допоможе зробити уроки англійської мови більш цікавими, динамічними й наближеними до реальних ситуацій спілкування.

Покращення фізичного компонента включає створення англомовного куточків, використання візуальних матеріалів та організацію простору для ігор і взаємодії. Це допоможе учням частіше бачити й чути англійську мову та легше запам'ятовувати інформацію, а також додатково сприятиме пориненню учнів в атмосферу іншомовного середовища.

Психологічний компонент можна покращити через використання мовних ритуалів, створення ситуацій успіху та хвилинок емоційного розвантаження. Відчуття впевненості й підтримки формує бажання вчитися далі у дітей початкових класів.

Методична складова потребує доповнення підручників інтерактивними завданнями, рольовими іграми та частішою роботою у групах. Це забезпечить більше говоріння, що і є основною метою іншомовної компетентності. Доповнення занять ІКТ-інструментами та інтеграцією інших предметів зробить навчання корисним для реального життя. Професійний розвиток учителя також

відіграє важливу роль. Якщо педагог постійно навчається й оновлює методи, це позитивно вплине на результати учнів.

Отже, комплексний підхід до вдосконалення освітнього середовища підвищуватиме мотивації, покращуватиме комунікативні уміння і сприятиме загальному комфорту учнів під час вивчення англійської мови. Втілення запропонованих ідей зробить освітній процес цікавішим і ефективнішим для кожної дитини.

ВИСНОВКИ

Організація освітнього середовища є одним із ключових чинників ефективності навчального процесу в сучасній початковій школі. Вона забезпечує необхідні умови для розвитку особистості, формування навчальної мотивації та іншомовної комунікативної компетентності учнів. Проведене дослідження дозволило підтвердити актуальність проблеми створення сприятливого іншомовного середовища на уроках англійської мови та визначити основні напрями його вдосконалення.

Аналіз теоретичних джерел дав змогу уточнити сутність поняття «освітнє середовище». Визначено його фізичний, психологічний, соціальний та організаційно-методичний компоненти. Обґрунтовано роль освітнього простору у формуванні ключових компетентностей молодших школярів. Виявлено, що якісне навчальне середовище забезпечує активну взаємодію учнів, розвиток самостійності, творчості, мовленнєвих навичок та позитивних емоційних станів.

У процесі дослідження психолого-педагогічних особливостей розвитку дітей молодшого шкільного віку встановлено, що цей період характеризується високою пізнавальною активністю, потребою у русі, грі, емоційній підтримці та заохоченні дитини. З цих причин, іншомовне середовище повинне бути гнучким, динамічним і таким, що стимулюватиме внутрішню мотивацію учнів.

За результатами аналізу сучасного стану організації освітнього середовища під час навчання англійської мови в Олександрійському ліцеї імені Андрія Мельника встановлено, що в навчальному закладі створено сприятливі умови для навчання. Використовується комунікативний підхід, ігрові та інтерактивні методи, підтримувальне оцінювання. Разом з тим виявлено низку аспектів, що потребують вдосконалення: недостатня кількість обладнання, наочних матеріалів англійською мовою, потреба в систематичному оновленні дидактичного забезпечення, а також забезпечення більшої кількості комунікативних завдань у роботі з підручниками.

На основі результатів дослідження розроблено й запропоновано шляхи вдосконалення освітнього середовища у процесі навчання англійської мови молодших школярів. Серед них:

- оновлення фізичного простору класних кімнат шляхом облаштування мовних зон, використання мобільних дидактичних матеріалів;
- формування позитивного психологічного клімату через введення мовних ритуалів, створення ситуації успіху, емоційну підтримку та розвиток впевненості дітей у власних силах;
- активне впровадження парної та групової взаємодії, проєктної діяльності, вправ на спілкування;
- застосування цифрових інструментів для розвитку мовленнєвих навичок;
- налагодження внутрішньої співпраці між учителями англійської мови з метою обміну досвідом і ресурсами;
- проведення моніторингу результатів навчання та задоволеності учнів навчальним процесом.

Реалізація запропонованих заходів забезпечить створення більш комфортного, інклюзивного і мотивуючого середовища. Це сприятиме формуванню позитивного ставлення до англійської мови, підвищенню рівня навчальних досягнень, розвитку комунікативної активності та соціальної взаємодії.

Практичне значення виконаної роботи полягає у можливості впровадження запропонованих рекомендацій у практику роботи Олександрійського ліцею імені Андрія Мельника та інших закладів загальної середньої освіти. Розроблені пропозиції є доступними для реалізації за умов наявних ресурсів і не потребують значних фінансових витрат. Водночас їх впровадження матиме позитивний вплив на якість навчального процесу.

Подальшого вивчення потребують питання системного розвитку іншомовного освітнього середовища в умовах інклюзивної освіти, ефективність довготривалого впровадження цифрових технологій у початковій школі, а

також розробка нових форм співпраці з батьками у процесі навчання англійської мови.

Таким чином, поставлена мета дослідження досягнута, усі завдання виконано, а отримані результати підтверджують важливість комплексного підходу до організації освітнього середовища для успішного навчання англійської мови учнів початкової школи.

У висновки ===Спрямованість на розвиток особистості сьогодні є однією з найважливіших умов побудови ефективного освітнього середовища у початковій ланці.

Соціальний компонент прямо пов'язаний з психологічним, на основі нього... Отже, соціальний компонент сучасного освітнього середовища — це **партнерська взаємодія всіх суб'єктів навчання**, побудована на демократичних засадах, емпатії, довірі й відповідальності. Його головна мета — створення шкільної спільноти, у якій кожна дитина відчуває себе прийнятою, почутою й цінною.

вдосконалення середовища - це потенціал розвитку компетентностей учнів

У контексті вивчення іноземної мови освітнє середовище набуває великого значення. Якість освітнього середовища має значний вплив на результати навчання. Саме через мовне середовище формується комунікативна компетентність, тобто здатність використовувати мову як засіб.

Простір класу, зручність меблів, комфортне освітлення, температура, доступ до наочності й технічних засобів. У початкових класах важливо забезпечити середовище, яке сприятиме діяльнісному навчанню, зможе дати можливість проводити рухливі, інтерактивні та творчі види робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. Київ: Грамота, 2012. 504 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk644883.pdf>
2. Крамаренко А. ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/a7a1704e-7369-48f3-9e42-76d5216794e2/content?utm_source=chatgpt.com
3. О. Петренко. ДЕФІНІЦІЯ І СУТНІСНЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ
file:///C:/Users/DELL/Downloads/iryna_polishchuk,+%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE+%D0%9E.+%D0%91.%20(1).pdf
4. Провідник змін. Рекомендації для створення освітнього простору й розвитку в закладах освіти / Г. Ковальчук.; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка, О. Масалітіної. К.: ГО «ЕдКемп Україна». 2023. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/Posibnyk-Providnyk-zmin_compressed.pdf
5. Л. Петько. Педагогічна сутність у визначенні поняття «освітнє середовище» <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/eb02de81-169e-4323-b9bd-284c2b34ba9a/content>
6. Jiani Zhang. The Impact of the Learning Environment on English Language Learning
<https://drpress.org/ojs/index.php/EHSS/article/view/12737/12394>
<https://drpress.org/ojs/index.php/EHSS/article/view/12737/12394>
7. Scott Lee. 3 Types of Learning Environments. [3 Types of Learning Environments](#)
8. Learning Environment | Definition, Types & Characteristics
<https://study.com/learn/lesson/learning-environment-types-uses.html> Кетрін Вільямс, Френк Клінт

9. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5576/6/M_Bratko_Nz_p_2015_135.pdf

10. <http://ped-series.kpnu.edu.ua/article/view/33989/30527> А. Кух
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В СТРУКТУРІ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ

11. ФОКША С. ПРОПУЩЕНО

12. Які норми освітлення класів?

<https://ua.benweilighting.com/info/what-are-the-lighting-standards-for-classrooms-17176642305254400.html>

13. Ефективні системи вентиляції для навчальних закладів: запорука здоров'я учнів <https://osvita.ua/school/93835/>

14. Якою має бути температура повітря в закладі освіти
<https://kolrda.gov.ua/news/yakoyu-maye-buty-temperatura-povitrya-v-zakladi-osvity>

15. Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи [Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи](#)

16. Як підтримати учнів з ООП. Адаптації середовища, стратегій, завдань і оцінювання [Як підтримати учнів з ООП. Адаптації середовища, стратегій, завдань і оцінювання | Нова українська школа](#)

17. Бубнова К. Сучасний погляд на міжособистісну взаємодію в системі "учитель-учень. <https://vseosvita.ua/library/embed/0100c12f-1de7.doc.html>

18. Педагогіка партнерства: як успішно взаємодіяти з батьками
<https://naurok.com.ua/post/pedagogika-partnerstva-yak-uspishno-vzaemodiyati-z-batkami>

19. Психологічний клімат у класі – чому це важливо? [Психологічний клімат у класі - чому це важливо?](#)

20. Карпенко О. ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ НА УСПІШНІСТЬ УЧНЯ [«ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ НА УСПІШНІСТЬ УЧНЯ»](#) | Конспект. Початкова освіта

21. Як створити в класі захищений простір та дати учням відчуття безпеки – поради Світлани Ройз [Як створити в класі захищений простір та дати учням відчуття безпеки – поради Світлани Ройз](#) | Нова українська школа

22. СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ [Структура та організація процесу навчання - Studentam.net.ua.](#)

23. Різноманіття методів навчання як мотиваційний інструмент: активні методи навчання та їх вплив на мотивацію на уроках інформатики [Різноманіття методів навчання як мотиваційний інструмент: активні методи навчання та їх вплив на мотивацію на уроках інформатики](#)

24. Сучасний урок: новітні методи та підходи до навчання <https://naurok.com.ua/suchasniy-urok-novitni-metodi-ta-pidhodi-do-navchannya-464772.html>

25. Індивідуальний підхід до учнів, як засіб досягнення високої результативності [Індивідуальний підхід до учнів, як засіб досягнення високої результативності](#) | Наукова робота. Педагогіка

26. Як тепер оцінюватимуть учнів початкових класів – головне з методрекомедацій [Як тепер оцінюватимуть учнів початкових класів – головне з методрекомедацій](#) | Нова українська школа

27. Словник НУШ: Зелена ручка <https://osvitoria.media/experience/slovnyk-nush-zelena-ruchka/>

28. НУШ: рекомендації з організації освітнього простору <https://osvita.ua/school/reform/61833/>

29. ПЕРЕДУМОВИ УСПІШНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ [Новий освітній простір](#) | Міністерство освіти і науки України

30. НОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ <https://osvita.ua/school/method/psychology/1727/>

31. ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ УЧНІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ <https://vseosvita.ua/library/psihologicnij-komfort-ucniv-molodsoi-skoli-ak-odin-iz-cinnikiv-uspisnogo-navcanna-102778.html>
32. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ <https://nus.org.ua/2019/06/20/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>
33. ДІЯЛЬНІСНО-РЕЗУЛЬТАТНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК СИСТЕМОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ [джерело](#)
34. Новий Санітарний регламент для шкіл: що відтепер змінюється <https://nus.org.ua/2021/03/07/novyj-sanitarnyj-reglament-dlya-shkil-shho-vidteper-zminyuyetsya/>
35. Використання ІКТ на уроках у початкових класах як засіб підвищення якості навчання молодших школярів НУШ [Доповідь на тему "Використання ІКТ на уроках у початкових класах як засіб підвищення якості навчання молодших школярів НУШ"](#)
36. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі [Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі | Нова українська школа](#)
37. Компетентності НУШ [2.5 Компетентності НУШ](#)
38. The Impact of the Learning Environment on English Language Learning <https://drpress.org/ojs/index.php/EHSS/article/view/12737/12394>
39. Сутність компетентнісного підходу та його впровадження у школах України <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713429/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%83%D0%BD.pdf>
40. Розвиток навичок усного мовлення (говоріння) на уроках англійської мови. Методична робота. <https://vseosvita.ua/library/rozvytok-navychok-usnogo-movlennia-hovorinnia-na-urokakh-anhliiskoi-movy-metodychna-robota-669259.html>

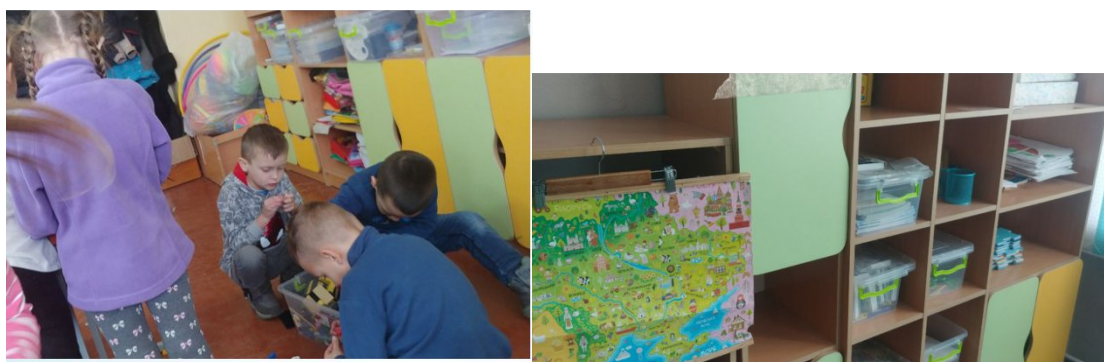
41. Що таке аудіювання у вивченні англійської мови? [Що таке аудіювання у вивченні англійської мови?](#)
42. Н. НЕСВІТ НЕМА ДЖЕРЕЛА
43. Формування навичок читання на уроках англійської мови в умовах НУШ <https://naurok.com.ua/formuvannya-navichok-chitannya-na-urokah-angliysko-movi-v-umovah-nush-202886.html>
44. Розвиток навичок письма. Writing Skills <https://vseosvita.ua/blogs/rozvytok-navychok-pysma-writing-skills-47513.html>
45. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі <https://nus.org.ua/2020/11/27/shho-take-fasylytatsiya-i-yak-vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/>
46. Особливості мислення дітей молодшого шкільного віку <https://studfile.net/preview/5110211/page:3/>
47. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання англійської мови у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» (авт. Карпюк О.Д.) <https://nushub.org.ua/resource/navchalno-metodychnyj-posibnyk-nova-ukrayinska-shkola-metodyka-navchannya-anglijskoyi-movy-u-1-2-klasah-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-na-zasadah-kompetentnisnogo-pidhodu-avt-karpy/>
48. Особливості розвитку пам'яті молодших школярів <https://vseosvita.ua/library/embed/010061cx-7292.docx.html>
49. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ [психолого-педагогічні проблеми навчання і розвитку молодших школярів в умовах нової української школи](#)
50. Провідник змін. Рекомендації для створення освітнього простору й розвитку в закладах освіти /Г. Ковальчук.; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка, О. Масалітіної. К.: ГО «ЕдКемп Україна». 2023.
51. Нова українська школа: ключові компетентності <https://uied.org.ua/2020/03/323/>

52. ПОСТАНОВА від 21 лютого 2018 р. № 87 Про затвердження Державного стандарту початкової освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
53. [Типові освітні програми | Міністерство освіти і науки України](#)
54. COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES: LEARNING, TEACHING, ASSESSMENT <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
55. Комуникативний підхід до навчання іноземних мов [Стаття "Комуникативний підхід до навчання іноземних мов"](#)
56. Діяльнісний підхід в навчанні англійської мови. [Діяльнісний підхід в навчанні англійської мови.](#)
57. Інтегрований підхід до вивчення іноземних мов [Стаття на тему: "Інтегрований підхід до вивчення іноземних мов"](#)
58. Лист МОН України №1/9-413 від 09.08.2019 “Щодо методичних рекомендацій з навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 н.р.
59. Інноваційні технології навчання [Інноваційні технології навчання](#)
60. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ Марія БРАТКО (Київ) https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5576/6/M_Bratko_Nz_p_2015_135.pdf
61. Інтерактивні технології кооперативного навчання <https://naurok.com.ua/interaktivni-tehnologi-kooperativnogo-navchannya-84922.html>
62. ТЕХНОЛОГІЯ СИТУАТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ [ТЕХНОЛОГІЯ СИТУАТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ](#)
63. Методика використання технології колективно-групового навчання [Методика використання технології колективно-групового навчання](#)

64. Навчання в дискусії. Опрацювання дискусійних питань
<https://naurok.com.ua/navchannya-v-diskusi-opracyuvannya-diskusiynih-pitan-45515.html>

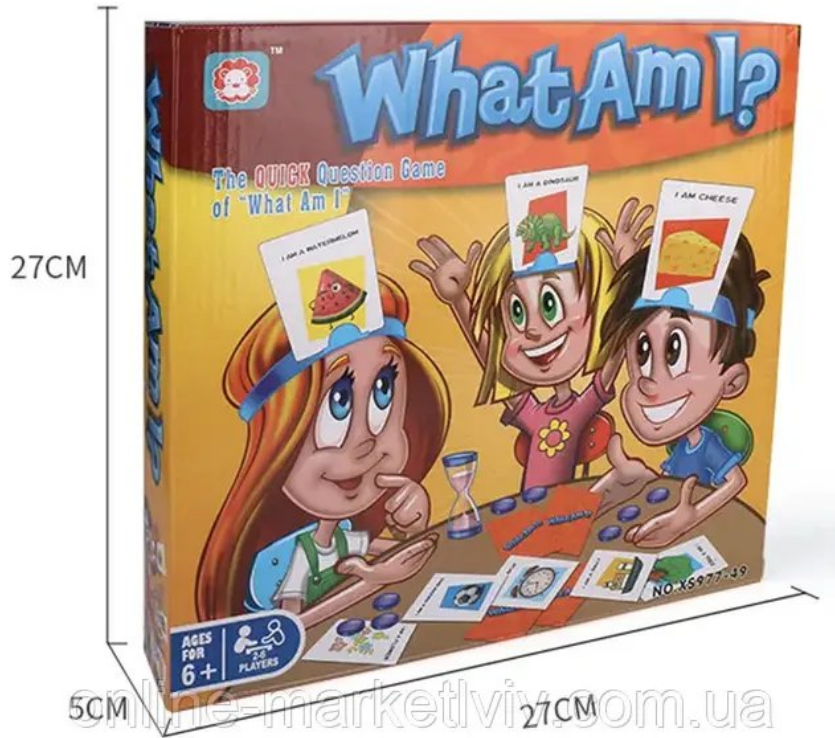
65. ГРУПОВА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЯК
ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ
file:///C:/Users/DELL/Downloads/Nzspp_2012_1_20.pdf

ДОДАТКИ

START	WHAT'S YOUR TELEPHONE NUMBER?	Make a question in Present Simple using: GET UP	Tell me the Past of this verb:	WHAT DO YOU DO ON TUESDAY?	DID YOU TRAVEL TO SPAIN?
BOARD GAME					
Have you got any brothers or sisters?	DID YOUR MOTHER GET UP EARLY YESTERDAY?	Do you do your homework everyday?	PAST OF: WRITE	THE PAST OF: MAKE	Are you eating?
PAST OF: BUY			MISS A TURN	Make a question in Past Simple using: BREAKFAST	
Does your mother go to work by bus?	Game On!		FINISH!	What time is it?	
3			MISS A TURN		
What time does your father get up on Monday?	WHAT TIME DOES YOUR FATHER GET UP?	Make a question in Past Simple using: PLAY	Choose - She's my mother. I love ____ a) she b) her	THE PRESENT OF: TOOK	Choose the correct option. - She ____ TV a) watches b) watching